

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZALLÁS:

Megjelen 6 lap hetenként háromszor a m. k. u. d. csütörtökön és szombaton délelőtt.

Belgő farkasutca 78. sz. alatt gr. BÄNFEL ház emeletében.

Ara évenként 3 fl. o. d. Hirdetés: árszámvetés előtt először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. d. s minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj. Előfizetés a kiadó-hivatallal kezelik. A nyilatkoztatók cikkei sora után 25 kr. előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez czimsendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Közlöny, 1863. szeptember 15.

(D) Mult szombati számunkban bevezettük a császár ő Felsége által tervezett német szövetségi szervezeti javaslatát. Jellemztük röviden a szövetség régi szerkezetét, a mely 1830 óta visszaállított, s mit a német fejedelmek adtak az országnak; jellemztük azt is, a mit 1848-ban a német nemzet, felállított parlamentje által kívinni akart.

Összevetve ezzel a császári javaslatokat, úgy találjuk, hogy az a kettő közt közép uton jár, és Németország viszonyai közt ma leggyakorlatibb.

A régi szövetségi rendszer örökös tehetetlenségben tartja Európát egyik legnagyobb nemzetét, a szövetségi gyűlésnek még benn sincs kellő tekintélye, láthatunk ezt évek óta a schleswig-holsteini, igen a hessen-kasseli kérdésben. Annál kevésbé bírhatta a gyűlés tekintéllyel Austria és Poroszország irányában.

A frankfurti parlament eszméi pedig Austria és Poroszország antagonizmusa miatt kihatolnak. Soha Austria vagy is e birodalom császári háza, mely bírta a német császári koronát, s csak az európai nagy események nyomára miatt mondott le arról, el nem fogja tűrni azt, hogy egy nálánál kisebb dynastia tegye fejére a német császári koronát. Austria ez esetben egy óráig sem maradhatna a német szövetségben, kiszakadása által pedig a német egységre törekvés miatt éppen úgy ki lennének téve német örökös tartományai a Poroszországból jövő izgatásoknak, mint olasz tartományai ki vannak téve az olasz izgatásoknak.

Austria fellépése a német reform ügyében megválasztott szempillantásokban történt. Bismarck porosz minister az addig szabadelvűben irányban haladó kormányt reactionarius irányra terelte. Csatlakozván a lengyel ellenes orosz politikához, elveszté az európai ápek rokonszenvét, s benn akkora politikai vizsalyt idézett elő, melynek következtése lett éppen a napokban a képviselő testület feloszlatása. Az egyik legnagyobb német hatalom ily retrograd irányu magatartása mellett az európai nagyhatalmak is részint a lengyel, részint a mexikói s cochinchinai stb. hadviselések által el vannak foglalva; így Austria fellépése oly időpontra esik, midőn éppen az európai fontos bonyodalmak miatt a német nép egyben szükségesé vált, részint oly időben, midőn Poroszország népszerűtlen, s másrészt a harcra később hatalmasságok más európai ügyekkel el vannak foglalva.

Austriai császár ő Felségének fellépése azon meglepetések sorába tartozott, melylye a francia politika annyiszor aratott sikert. Nem voltak itt is hosszadalmas tractatusok; egyszerre gyűltek össze a fejedelmek s Austria kormányának kérdésen kívül jól meg kellett fontolni egy oly lépés mulhatlan vég sikerét, melynek kezdeményezésére az uralkodó nevére s személyét tette ki.

Midőn a reformot a legnagyobb német monarcha, s egyik legtekintélyesebb európai hatalmasság indítványozta, akkor annak teljes morális és fizikai erejében bírnia kell a kezdeményezés végsikerét.

És éppen azért látjuk mi fontosnak ezen ügy állását, mert maga a császár lépett fel személyesen, s egy ily tekintélyes állásu monarchának egy s más kis és nagyobb hatalom duzzogása miatt visszalépni nem lehet.

désen kívül bíbeljük, hogy e reform nagy küzdelmet fog előidézni.

A porosz félhivatalos lapok mindjárt a frankfurti találkozások alkalmával elég keserű cikkeket adtak a Poroszország elégedetlenségének; maga a porosz király pedig elbirtelenkedésnek nevezte az egész reform-indítványt, s minden ürügyet keresett arra, hogy az iránti részvétét megtagadhassa. Gr. Bismarck közölnyei egyszerre szabadelvek lettek, s oly hangon kezdték beszélni, melyből a látszott, hogy Németország közvéleménye licitatio alá kerülend a két nagy hatalom közt.

Elégé jellemzi e hangulatot Bismarck lapjának a „Nord D. Ztg.” következő akkor hozott cikke:

„Legyen bár az idő kedvező vagy kedvezőtlen a szövetségi reformra, mindenesetre szükségesnek látjuk, hogy Poroszország ne maradjon tovább is az osztrák javaslatok pusztá negatívja mellett, hanem a maga részéről lépjen föl tényleges programmal és azt valósítsa is.

A kezdeményezés azért volt kényes természetű és nehéz, mert a reformhoz nem csupán Németország fejedelmeinek, hanem és különösen a német nemzetnek is van köze.

Azon kormányoknak, mely reformkísérletre adja magát, el kellett készülnie lenni rá, hogy azon szemrehányással találkozik, miszerint más német állam polgáraiban oly vágyakat és reményeket kelt, melynek kormánya e vágyakat és reményeket nem osztja s alattvalóiban felébresztetni nem kívánja.

Azon államnak, mely a reform-mozgalom kívánta, a többi államok alattvalói viszonyaiba való közvetett beavatkozása minden többi kormánynál, melyek a saját méltóságuk iránti tekintettel párosítják a többiek iránt való tisztelgetést, gátat kellett valnia a szövetségi reformjavaslata nézve.

Itéljenek bármint a porosz kormány magatartásáról 1849-ben, bizonyos, hogy Frigyes Vilmos királyt és tanácsosait szövetséges társai iránt való tisztelet készítette arra, hogy az akkori időt és eseményeket ne másféleképpen használja; azon időt, melyben Austria csak idegen hatalom segélyével volt képes támogatni irónját s a francia köztársaság nem volt azon helyzetben, hogy a német szövetség netalán megváltoztatása ellen nyomatékosan tiltakozzék.

Midőn később egy kis állam, Koburg-Gotha hg személyében a szövetségi reformot szőnyegre hozta, az osztrák császár kormánya oly nyomatékosan utasította rendre, hogy csatlakozni kell a hg önfeláldozó jellemét, melylyel a reformator kedveért a fejedelem ellen elkövetett sértést feledhet.

A jelen pillanatban másként állnak a dolgok. Austria attólre a conventionalis korlátokat, melyek a német fejedelmek legitimitását övezék. Szövetségi reformot ajánl Austria kedveért.

Jó tehát; Poroszország meg reformáljon Németország kedveért s meg fogjuk látni, a német fejedelmek és német nemzet melyik részhez fognak állani, valjon azon hatalomhoz-e, mely Németország reformját csak azért kezdeményezi, hogy mint a bécsi „Presse” mondja, ott keressen szövetségeket, hol azok rá nézve legelőnyösebbek; — vagy azon államhoz, mely természeténél fogva oda van utalva, hogy a német politikában keresse politikáját.

Köszönettel tartozunk Austriának, hogy a jeget megtörte.

Ez év aug. 16-val bizonyítván új korszak vette kezdetét Németországon; olyan lesz e ez, mint Bécsben gondolták, az események fogják megmutatni.

Poroszország híven beváltotta szavát, melyet 1815-ben adott, midőn a bécsi szerződéseket aláírt. Most visszaadja szavát s a régi porosz hadi jelzőt újra érvényre emelkedik: **Előrel!**

Franciaországot pedig az austriai tervezet 8-dik cikke döbbsentette meg, melynek azon törekvést tulajdoníták, hogy Austria a szövetségben kívül álló birtokait s a német szövetség erejével kívánna biztosítani, hogy többé ne legyen azon elszigeteltségnek kitéve, melyet a solferinói napok alatt tapasztalt.

Ezen aggodalomnak élénk kifejezést adott azon perczben Franciaország az által, hogy mintegy száz vidéki lapban ugyanazon hivatalos színezett hozzászólás egyszerre jött ki. Ezen szöveget sok tájékozást nyújtott a francia kormány titkos szándékaira nézve.

Írja a francia lapok: „Auszia ne feledje el, hogy a veünk való egyetértés által jutott smét oly magas tekintélyre. Ha bennünket és azon elveket megérti, melyek az európai jogokat érdeklik: helyzete ismét bizonytalan lesz. Csak ohajításunkat kell kijelenteni s Orosz, úgy, mint Poroszország vetelkednek a veünk való egyetértésért. Olaszország ugyanazt fogná tenni és Auszia rögtön elszigetelve látta magát, ép azon pillanatban, midőn diadalának nagyon is magas art szab.”

„Egy ügyes előrelátó kormánynak — úgy mond a francia cikkek — nagyra vágyását mindig erejéhez kell mérnie. Még jó uon haladva is, ha a célzat túl meggyűnt, azon veszélynek tesszük ki magunkat, hogy vissza kell majd vonulnunk, s ennek legesekélyesebb következménye legalább is azon álláspontot elvesztése, miket már elfoglaltaknak hitünk s el is foglalunk volna, habogy az önmérséklet határai között maradjunk.

Ezen jól ismert s a történelem tanúsága szerint gyakran álléptt szabályok legkivált Auszriának juttatandók emlékeztetőbe s pedig éppen azon pillanatban, midőn szabadelyű belpolitikájának átható jelei megengedik neki, hogy Poroszország ellenében ily kényes természetű kísérleteket tegyen. A Berlinben elkövetett hibák folytán Auszriának mosolygott a szerencse, s lehet, hogy etjöl elvakítottatva elkábult, vagy legalább nem bírja fontolórra venni saját erejét. Bizonyos érdekek s bizonyos szenvedélyek oda vezették a régi csatlakozást. Azonban ne tartsa alkát sokáig e serlegen, mert finom folyadék van abban, melytől a boldogok megmámorosodnak.”

Azútan így folytatja:

„Valjon mit tett eddig Franciaország? Csupán arra szorítkozott, hogy távolról, minden előleges terv nélkül figyelje a frankfurti tanácskozmányokat. Nem vevén részt a vitaközlésekben, meg azok belrendezés határai közt maradtak, s meg csak magát Németországot illeték. Franciaország nem annyira közönyös, mint inkább jóakarattal tanúsított. Mivel azonban ezen határok át lőnek lépve, így a m. figyelmünknek is föl kellett ébrednie s politikánk megváltoznia. Ha Auszia a mellett marad, hogy ki akar lépni azon föltételek közül, melyek mellett működhetést engedünk számára, azonnal e vonja magát tőle az őt eddig fölsegítőn parkodott kéz, s ekkor ismét ingadozni kezd majd azon hatalom épülete, mit nagyobbítani és magasra emelni kezdett.

A ezek így végződik: „Ezenkívül hisszük, hogy Ferencz József kormánya sejdítette a veszélyt, hogy annak nagy belátása és bölcsesége majd megteszi a többi.”

A porosz és francia hozzászólásokból látható, minő benyomást okozott Austria fellépése éppen azon hatalmaknál, melyek részint közvetlenül, részint mint szomszéd vannak érdekelve a német ügy iránt, s ha valami nyugtalanságokat csillapítá, az csak az lehet, hogy Austria még csak a kezdemény és éppen nem a siker gyümölcseit aratja, s még e kérdés fejlődésének természetét alig lehet előre meghatározni.

Még a cél csak keresve, de elérve nincs; erről később szólnunk!

Az erdélyi országgyűlés.

Lapunk utóbbi számban említettük, hogy a két alelnök beszédét mai számunkban közre adjuk. Alduleanu és Kirchner urak beszédei itt következnek:

Alduleanu: Magas ház! Méltóztatván ő cs. kir. ap. felsége, a magas ház legalázatosabb felirása következtében, ideiglenes elnök és igen tisztelt kir. hivatalos és tisztársunk Groisz Gusztáv urat végleges elnöknek kinevezni, s legkegyelmesebben kiegészíteni az országgyűlési elnökséget, két alelnök s név szerint az egyiknek csekély személyemben, a

másiknak igen tisztelt képviselő- és tisztársam Kirchner Frigyes ur személyében történt kinevezése által: sietek megragadni ez alkalmat, hogy megköszönjem az országgyűlési elnökség nevében, a magas ház nagyszerű bizalmát, a melyet az előző állomásokra tett kijelölés alkalmával irányunkban nyilvánítani sziveskedett (setreasca!) Egyszermind őszintén és lellem mélyéből tannibizonyságot teszek, hogy nekem, valamint tisztársaimnak semmi sem fog élénkebb meglepődést és nagyobb örömet okozni, mintha jövőben is sikerülend a magas ház bizalmát megérdemelnünk. Adja Isten, igen tisztelt urak, hogy kölcsönös bizalommal s híven legjobb császárunk és urunk jelmondatához „Viribus unitis” sikerrel működhezzünk közre, e drágá hon jólétének előmozdítására, a birodalom megszilárdítására s a magas trón dicsőségére, a melyek együttvéve teszik és kell hogy tegyék kétségen kívül a mi törekvéseink ugyanazon egy és osztatlan célját, s ohajításunk egy és osztatlan képét. Ezért végzem beszédemet ama szokásos felkiáltással, a mely mindnyájunkat lelkesít: **Éljen a császár és nagyfejedlem! Éljen a haza! (Setreasca! Hoch! Eljen!)**

Kirchner: Magas ház! Mélyen tisztelt urak! Élénken, hön álléván hatva az ő Felsége, legkegyelmesebb császárunk és urunk személye iránti rendíthetlen alattvalói hűség érzetétől, mindenek előtt sietünk ő szent Felségének a legmélyebb hódolattal kifejezni legalázatosabb köszönetünket azon kitüntetésért, a melyre a magas ház ajánlata folytán méltani kegyeskedett.

Magas ház! Dicsőesleges uralkodónk által meghívta, a nép által küldve, hogy tanácskozzunk szűkebb kedves hazánk jólétének feltételeiért. Auszriának és egész Európának nemzeti állása érdekében (élénk bravoza), hogy törvényeket alkossunk, a melyektől annyi ezer álmpolgár üdvé függ, azon kettős kötelesség sulya nehezédkir reánk, hogy legkegyelmesebb császárunk és urunk bizalmát igazoljuk, s megfeleljünk a nép bizalmának, mely minket ideküldött. Bizonyára nincs senki közöttünk, a ki nem bírta teljes öntudatával annak: mily megmérhetetlen fontos feladatok tüztek a magas országgyűlés elibe; nincs, a ki azt elevenen ne érezné. S bizonyára ezen ház minden igen tisztelt tagjai velem együtt át vannak hatva azon meggyőződéstől, hogy ezen felette fontos feladatok teljes, minden oldalra megnyugtató, s már is o y szerencsés (!!) megkezdett megoldása csak akkor lesz elérhető, hogy minden tanácskozási és tárgyalási csak akkor lesznek úgy szűkebb hazánk, mint nagy öshazánk Austria jóléte érdekében sikersek, ha az egyetértés és szeretet köteleke tiz mindnyájunkat össze, ha minden erő az őszinte testvériség, türelmesség és igazság szelleme által vezérelve, a nagy cél érdekében összehangzólag egyetűnek, ha legk. császárunk és urunknak minden népei javának előremozdítására irányz ti törekvéseit őszinte szeretet és teljes bizalommal fogadjuk; s ezen irányban, u. a. m. ezen szellemben tevékenyen harri, különösen az elnökség feladata, mivégett mi ööknek szives támogatását és közreműködését legalázatosabban kérjük is. Midőn a magas házunk irányunkban tanúsított megtisztelő bizalmát legmélyebb köszönetünk kifejeznők, egyszermind ajánljuk magunkat barátságos jóindulatába, s kérjük méltóztatásnak elfogadni az iránti biztosításunkat, hogy minden erőnkkel lankadatlanul arra fogunk törekedni, hogy az irányunkban tanúsított bizalomra magunkat mindig méltóknak bizonyítsuk be.

Éljen ő cs. k. apost. Felsége!

(Hosszan tartó „hoch”-ok.)

Éljen a szeretett haza!

(Hoch! hoch! hoch!)

Éljen Austria!

(Hoch! hoch! hoch!)

XXVIII. ülés sept. 14-én.

Kezdeté d. e. 10 órakor. A jegyzőkönyvek helybenhagyatnak.

Elnök felszólítja Pap Alajos ezen esetre külön kiküldött főkörmányszéki tanácsost, hogy megbízatása folytán a főkörmányszék elnökség nevében az országgyűlésnek feleljen a néhány héttel ezelőtt Schuller Libloy és társai által tett interpellatoria, melyben ezek fel-

világosítást kérnek a „Herm. Ztg.”-ban közölt ama hír állása felett, hogy Apáthy szolgabíró Polák hadkötelezetten súlyos sérelmeket okozott, melyek folytán meg is halt volna, s hogy különben is zsarolással vádoltatik.

E felhívásra nevezett kormányzói tanácsos következő felvilágosítást ad:

Szász-Régen városa egyik érdemes követe több országgyűlési tagok hozzájárulással aug. 16. országos ülésben az országgyűlési elnökséghez azon kérést intézvén, hogy a szebeni újság 201. számában közölt, szolgabíró Apáthy János által hadkötelezett Polák Antalnak elkövetett sérelmek tárgyában, melyek halálát okozták, az országgyűléssel közöltessenek azon lépések, melyek ily jogellenes eljárás megállítására s illetőleg megbüntetésére céljából tettettek. Van szerencsém a felső királyi fő-kormányzónak nmlgo elnökének egyenes megbízása folytán az e tárgyban ő nagyméltóságának és Alsó Fehérmegye főispánjához intézett rendelet következtében azon megyei alispán Boér János és főjegyző Gyujtó Lajos által véghezvitt hivatalos nyomozások eredményét a tekintetes országgyűléssel a következőkben közölni:

A hadkötelezettség elől megszökött vingárdi születésű Polák Antal a cs. kir. csendőrség által N. Apold helységében elfogatván, f. é. aug. 13-án láncon Vinárdra a szolgabíró hivatalhoz kísértetett, hol róla a láncon levétetvén, segéd szolgabíró Apáthy János rendeletéből hivatali szolgálatra József által a fogházának használt szobába bezárattott; ezen felsőeletben levő szoba bolthajtásos, jó deszka padozattal, száraz falakkal, jó ajtóval ablakkal van ellátva, a külső földszintől másfél fűléssal magasban áll, ezeltől jegyzői lak- és irodának használtatott; ezen szobából, melyben Polákon kívül még egy szász a fiával volt elzárva, a foglyok az udvarra szabadon kijárhattak, csak az udvarról nem volt szabad kimenni.

Másnap u. m. aug. 14-kén Polák Antal rosszul lett, hát- és nyak-fájásról panaszkodott, minek következtében azon udvaron az alsó helyiségben egy egészséges szobában lakó nagynénjéhez (anyja testvéréhez) bocsátottat, ki neki enni adott, reá gondot viselt s a kint Polák halt is. Ezen egyén az utána következő napokon is rosszul létről panaszkodott, de nem volt veszélyesen beteg, mert vannak tanuk, kik őt az udvaron járkálni, sőt még fátvágni is látták. Szolgabíró segéd hazulról eltávozott, Polákra nézve a hivatali szolgálatnak azon rendeletét tevén, hogy aug. 17-kén reggel jókor kísérik Fehérvárra, s ha gyalog nem mehetne, rendeljenek számára szekert.

Augustus 17-kén reggel Polák már annyira rosszul volt, hogy papot kívánt s egyttal kérte, hogy ne vinnék addig Fehérvárra míg jobban nem lesz; a hivatali szolgálat azonban ezt tenni annál kevésbé merészelt, mivel ő a kóródába különben is jobban és célszerűbben ajánlatható volt, hanem szekert rendelt számára, s az apja kíséretében utnak indította.

Fehérvárra megérkezve, a várbeli kaszárnyába, hol a szolgabíró segéd is jelen volt, vitetett, hol főorvos Donagány Jakab általi megvizsgálata után, minthogy a katonaoorvos már eltávozott volt, a kórházba vitetett, a hol kevés idő múlva meghalt.

Mind a katonaoorvos, ki Polákot szekerrel látta s megvizsgálta, mind pedig a nevezett polgári orvos állítása szerint, ezen egyén agy-nyomásban halt el.

Ezekben van a hivatalos nyomozat által constátírozva azon tény, mely a „Herm. Ztg.” folyó évi 201. számában elferdítve, s a nevezett szolgabíró segédét gyanúsított modorban adott elő vingárdi születésű Miheltiár Gábor harmadévi jogász által, s minthogy a nevezett tudósított szolgabíró segéd Apáthy Jánost pénzzsarolásokkal is vádolta, a nyomozó bizottság erre nézve is kiterjesztette munkáját, kihallgatván a nevezett ciklikir által megnevezett azon személyeket, kik Apáthy János által állított pénzzsarolások követtek el; azonban ezen munkálattól is kiderült, hogy az ebből vád merőben alaptalan, mert minden bebizonyult pénzfelvételek, az illető megbüntettet egyéneknek felvett, rendes folyó számmal ellátott jegyzőkönyvi tételekkel és a büntető lajstrom tételeivel pontosan össze hangzóknak találtattak; kiderült továbbá ezen nyomozati munkálattól, hogy a nevezett szolgabíró segéd több kutyafalvi személyeket, kiknek hadkötelezett fiaik távol voltak, a fenálló felsőbb rendeletek szerint többszörös elzárattal is kényszeríteni kívánta fiaik előállítására, ezekből egy Dénes Aftenia nevű ember vett ugyan fel pénzt azon szin alatt, hogy a szolgabíró segédét ajándékkal nyert meg; de az irt ember maga bevallotta, hogy arról a szolgabíró segéd semmit sem tudott, s ő soha neki ajándékot nem adott, sőt a midőn ígérte, hogy bort viszen, a szolgabíró azt felelte, hogy hiába vinnének, mert mielőtt sorozás lesz, rajta elő kell állniuk.

Ezen hivatalos nyomozás eredményéből méltóztassék a tekintetes országgyűlés is meggyőződni, hogy a nevezett szolgabíró segéd Apáthy Jánost se a Pollák Antal halálát, se a pénzbeli zsarolásokat illetőleg semmi vád nem terheli; ellenben be van bizonyítva, hogy a „Herm. Ztg.” említett levelezője, ki ama közlést tette, igazságtalan ráfogással élt, s alaptalan közlése által nemcsak a szolgabíró segédet becstelétben sértette, hanem a nyilvánosság szép jogával is visszaélt, miért a nevezett szolgabíró segédnek joga fenn marad, nevezett ciklikir ellen a fenálló törvények értelmében becsületesért vádat emelni.

Egyébiránt nevezett kormányzói tanácsos megnyugtatta a gyűlést, biztosítván azt, hogy a kormányzók minden maga körébe tartozó ügyeket elintézend, a törvénytelenségeket megakadályozandja, s a mennyiben azok mégis előfordulnának, szigorúan büntetendő.

Balomir e felvilágosítást román és német nyelven is előadni kívánja, a ház azonban szükségletlenül tartja; miután többen közbe kiáltanak, hogy értették.

Az interpellatorra adott válasz tudomásul vétetik.

Schuller Libloy előadó: Habár a bizottmányban a nézetek szétágaztak is még sem kívánt senki kisebbségi javaslatot tenni.

Közösen elfogadott a kormány előterjesztésében kifejezett elv, mely szerint mind egy politikai nemzet a közhivatali közlekedésben anyanyelvének legtagabb mérvbeni használatára biztosított. A nyelv kérdése mai időben hasonló a vallási küzdelmekhez, s a mint ez utóbbiak legelőbb és legűdűsebben befejeztettek, úgy a nyelv kérdése is sikeresen meg lesz oldva. Szent István, ki csak oly birodalmat tartott szilárdnak, melyben több nyelv használtatik, maga a köznyelvek nézve a latin nyelvet hozta be. E nyelv használatára a helygekben fenntartott 1847-ig, míg 1848-ban, valamint a legújabb időben a magyar nyelv került túluralomra; a választott fejedelmek irányában ezek iránti udvariasságból a magyar nyelvet használták, még a szász municipiumok is; a habsburg házból fejedelmek irányában a hivatalos közlekedési nyelv a latin lett 1791-ig. Ez év után külközlekedési nyelvek is mindinkább a magyart iparkodtak használni, mit 1849-ben magyarszt el is ért, a mennyiben a német nyelv csak a szász municipiumok helygyi nyelve, a latin pedig csak a német nyelvnek 1849 utáni általános behozatala sem szült megelégedést, ő Felségének 1860. évi dec. 21-kén az erdélyi kancellárhoz intézett legf. kézírata, mely magában tartalmazta a kormányi előterjesztés elveit, nem fogantatott teljesen.

Ez elvek keresztülvitelére vagyunk hivatalos, mely az országot kielégíteni fogja. A bizottmányi javaslat lényegében azonos a kormányval, csak hogy az előbbi rövidebb és hasonló tárgyakat egybefoglaló; azonkívül a kormány javaslata instructio hangján szól. Ezután olvassa a bizottmányi jelentést és javaslatot.

Obert a bizottmányi javaslat ellen van, mert habár ez ugyanazon elveket fogadta el, melyeket a kormány javaslata kimondott, nem oly világos és szabatos, s azért a kir. előterjesztést pártolja.

Papp László: A bizottmányi előadó oly helyesen előadta mindazon érveket, melyek a törvényjavaslat mellett szólnak, miszerint nincs semmi hozzáadni valóm. Ha volt valami, mi az e házában együtt lakó nemzetek közti meg hasonlást előidézte, ez a nyelvkérdés, melyet célszerűen elintézni most van ideje. A kormány ebbeli javaslata kellően szabadelvű s minden igényeknek megfelel. Azonban a bizottmányi előadó azon állítását, miszerint a kormányjavaslat zsinormérték, nem helyesli; ha ez így volna, egy a bizottmányi javaslatot is zsinormértéknek lehetne nevezni, mindkettő csak tanácskozási alap vagy is anyag.

Kell-e magasabb elv, mint annak kimondása, miszerint minden municipium, minden egyén maga nyelvét használhatja. Végül megjegyzi, hogy a három nyelv használatának életlehetőségét nem szükség határ időhöz kötni, mint azt az 1847-diki törvény tette, miután a fenforgó három nyelvet minden erdélyi tudja. Föltétlen a kormányi szerkezetre szavaz.

Fogarasi (kir. hivatalos): Méltóságos elnök ur! Magas ház! A legközelebb mult századok a vallási harcok képt mutatták be Európá népeinek és nemzetének. Ezek kelle-ténél hosszabban tartottak, miglen a vallási egyenlőség és vallási szabadság elve utat törvén magának, kijelölte azon nyugopontot, melyen a vallási mozgalmak megállapodtak. Ugy látszik, hogy ezen megállapodás alig következett be, s Európának, Európá népeinek békéjét több helyen a nemzeti mozgalmak kezdték nyugtalanítani. Reméljük és hiszünk, hogy ezek rövidbe tartamuak lesznek, és hogy a nemzeti jogegyenlőség elve meg hamarabb utat törvén magának arra nézve, hogy a különböző nemzetek, kiket nyelv és szokások választanak el egymástól, egyenlő

politikai jogok élvezetében egymást megértsek, és egymással kibéküljenek. (Helyes.)

A törvényhozásnak feladata ez időpontot siettetni, a törvényhozásnak feladata, úgy szólni közbe a nemzeti küzdelmek és harcok kiegyenlítésében, hogy azokat ne élénkítse, hanem inkább csendesítse, úgy szólni közbe, hogy a politikai harc lassanként változzék át szellemi harcra, és soha se fajulhasson el anyagivá. (Helyes.)

Magas ház! Részemről ki kell jelentenem, hogy én, valamint egyáltalában szerencsének és az emberiségre nézve üdvnek nem tartom azt, hogy az emberiség több nyelvek által többféle nemzetekre elszakadozott; úgy egy országban sem tartom azt előnynek, nem tartom boldogságnak, hogy annak lakói többféle nemzetekből állanak, és így természetesen a nyelvi kérdések is a törvényhozás szövegére kerülnek. De mi az ethnographiai létezésüket nem ignorálhatjuk. A mint itt igen helyesen mondatott, a nyelv szellemi kifejezése a nemzetiességnek, a nyelv maga lelke és megkülönböztetése a nemzetek különbségének, a nyelvet elnyomni mindenkor veszélyes volt. (Helyes.) A nyelvet oly törvényekkel szabályozni, hogy a nemzetek természeti joga megsértessék, hogy mily veszélyes volt, a legközelebbi idők története a testvér Magyarhonban eléggé bizonyítja. (Helyes.)

A korábbi jogosult nemzetek biztosoknak találják magukat nyelvi élvezetében; a kik hátra maradtak, azok erőlyel történetek most előre, s kétség kívül, hogy oda törekednek jutni, a holaz ő társaik vannak, velük egyenlő jogokat élvezni e tekintetben. (Ugy van.) A jogegyenlőség elve szinte e tekintetben is az én elvem, itt a törvényhozásnak ennek kivételéről van szó, és meg kell azt vallani, hogy akár a kormány, akár a bizottmány, a lényegében egészen egyenlő és egy javaslatot nézem át és olvasom, mindenütt azt az őszinte törekedést látom benne, hogy a jogegyenlőség elvének keresztülvitelében nemcsak méltányosan, hanem igazságosan kíván eljárni és a kivittet oly módon akarja törvény által végrehajtani, hogy az ellen alig lehet valakinek már ellenvetést többé tenni. Hanem mégis legyen szabad nekem magas ház ezen törvényjavaslata nézve egyáltalában némi észrevételeket tenni. Én keresem ezen törvényjavaslathoz nyomat a történelmi fejlődésnek; a hivatalos nyelv használatáról irt korábbi törvényekre vonatkozózt és tekintetbe is mindazt bennem föl nem találom. A törvénytudós, midőn a törvényhozás történetét fűrkész, mindenütt keresi a történelmi szálakat, hogy láthassa a törvények összefüggését, és ez, azt hiszem, hogy igen fontos a törvényhozásra nézve, és igen szükséges a törvények valódi értelmére nézve.

Ugy adatik előnkbe ezen törvényjavaslat, mintha eddigelő a hivatalos nyelv használatában e tekintetben ez ország minden törvényt nélkülözött volna. Már pedig mindnyájunk előtt tudva van az, hogy midőn József császár halála után Erdély hazánkban is az előbbi kormányzatnak megszűntével a kormányzati és törvényhozási új élet kezdődött és az országa kormányának biztosítására törvényeket alkotott, akkor egy törvényekly hozott Erdélyre nézve is, az 1791. 31. t. c. mely a nyelv használatára nézve bizonyos határokatok léptett életbe. Ezen t. cikket nem akarom itt bővebben fejtegetni, nem is az a célom ezen törvényeklynek fölhozásával, hogy most talán annak föllevenését sürgessem. Változtak az idők, és változni kell az idők lelke és szelleme szerint a törvények lelkének és irányának is.

(Ugy van!)

De még is azt hiszem, hogy a törvényhozásnak mindig következetesnek kell lennie, és mindig összefüggésben kell magát tartania a történelmi megelőzésekkel.

Hozott aztán 1847 ben tehát egy felszázad mulva megint a hivatali nyelv iránt egy törv. cikik, a mely több pontokból áll, és a mely t. c. a latin nyelv helyébe állítja ez országban a magyar nyelv használatát, de a mely t. cikik oly kiméletes, oly az érdekeket szemmetartó szellemben van készítre, hogy némely s-sa csaknem szóról szóra megegyezik a mostani törvényjavaslattal, és azért azt hiszem, hogy ezen t. cikik, valamint az előbbi t. cikikre hivatkozva keletkezett, azt módosította bővítette és szélesítette, úgy a jelen törvényjavaslat is az 1847-iki 1-ső törv. cikikkel épen nincs oly nyilvános ellentétben, hogy róla értetődjék azon utolsóelőtti s, mely az ellenkező törvényeket eltörli; hanem azzal ezen törvényjavaslat inkább természetes összefüggésben van. A bekövetkezett idő ezen 1847 évi t. c. után egy oly elvet hoztak életbe, a melynek kifejezést kívánt adni a jelen törvényjavaslat t. i. a jogegyenlőség elvét a nyelv használatára nézve.

De más részről azt hiszem, hogy nem kell szem elől tévesztelnünk, miszerint ezen újabb törvényjavaslata a román nemzetnek nemzeti és vallástekintetbeni elismerése és be-

czikkelyezése szolgáltatott alkalmat. Mert a nemzeti jogoknak természetes kifolyása, hogy a nyelv is jogosult legyen.

Er tehát azt gondolom, hogy azt is mindenkor tekintetbe kell venni, hogy valamely törvény készítésére mi adott, mi szolgáltatott alkalmat?

Én ezen törvényjavaslathoz annak sem látom semmi érintését, semmi felemlítését. Pedig mind kettőt, nézetem szerint, meglehetett volna tenni kevés szavakkal, ha ezen törvényjavaslathoz felső rubrikába csak néhány szó igaztattatik ily formán: kapcsolathoz az előbbi t. c. az 1847. 1. t. c. a következőkben módosítottat határozattik.

Más észrevételem magas ház! alig van ezen törvény javaslata nézve; annak elveivel magam is egyetértek; keresztülvéve látom azt, a mit egy törvényhozás a különféle nemzetiségekre nézve tehet: az egyéni szabadság tökéletlen meg van engedve, a hivatalos nyelvek választása minden megyei hatóságoknak egészen szabadságára át van adva; sőt azt látom, hogy a magas kormány, mely ezen törvényjavaslatot a magas ház elébe terjesztette, m. d. n. másoknak szabadságokat adott és teljes mértékben másoknak jogokat adott, akkor azon jogokkal összekötött kötelezettséget magára vállalt, midőn t. i. hatóságait arra kötelezi, hogy minden beadványokra, minden tárgyalásoknál ugyanazon nyelven adják ki kiadványait, hogy közönyveket és minden egyéb okmányait, a mely nyelven az illető fél beadta a maga kérését vagy folyamodását.

Tehát valóban liberális a kormány az ország lakosaira nézve minden különbség nélkül és liberális irányukban; de maga magát legkeveseb látszott tekintetbe venni, midőn a kormány gépezetének mozgását épen az által ön-maga nehezítette meg.

A mi már továbbá a magyarnyelvnek eddigi használatát illeti, én legszerencsésebbnek tartom Magyar- és Erdélyországra nézve is azon időt, melyen a böles és körültekintő elődök látván a különféle nemzetiségeknek egymás iránti viszonyait és igényeit, a latin nyelv használatát hozták be hivatalos nyelvvé; ez által minden más surlódásokat, minden igényeket megszüntettek és valóban talán a politikai mozgalmak kezdete is csak azon időtől daltalja magát honunkban, a mely időben az élő nyelv a holtak ezen uralmát már többé nem tűrhette, s annak helyét rögtön elfoglaltai törekedett.

Szent István királynak intelméből említett fel azon kijelentés, hogy gyenge azon nemzet, mely csak egy nyelvv: erre meg kell jegyezmem, hogy ennek értelme nem az, hogy a nyelvek különfélesége erőssé tesz egy országot, és tehát nem is az, a mit némelyek politikai hasznos elvnek tartanak, hogy divide et vinces, mert a szentírásnak, melyből sz. István elveit merítette, tanai őt más kormányzati elvekre oktattak; hanem minékvántanna látta, hogy országában hiányoznak sok olyan elemek, melyek a kereszténységnek megerősödése, a keresztény polgárosodás, mesterségek, tudományok behozatalára szükségesek s ő ezeket a köze levő Németországból szállította be országába, ezen idegen telepek szükségességét akará kifejezni mondván: hogy gyenge az ország, ha azt csak egy ajku nép lakja, mert gyengének tartotta addig országot és elzártnak a keresztény műveltségtől, míg a köz-elvő és már a műveltség nagyobb fokán álló népekbel országába nem hódított át többeket.

Sőt indítatva érzem magamat épp az előttünk fekvő törvényjavaslat által, arra kéni fel a magas házat, miszerint méltóztassanak a nagy tekintetű képviselők szemmel tartani ez országban a történelmi alapokat a nyelv irányában is, és méltóztassanak a történelmi kifejlődést annyival inkább szem előtt tartani a jelen törvényjavaslat elhatározásában és elfogadásában; mert azon két nemzet, melynek itt nyelve is az egyenlő három nyelvek közt első helyet foglalt, a maga jogainak, a maga igényeinek védelmére, a mit mindnyájunk sajnálnak, szót nem emelhet; én vettem magamnak azon bátorságot, e tekintetben felhívni a magas ház figyelmét, hogy oly kiméletességgel s oly tekintettel méltóztassanak eljárni ezen törvényjavaslathoz végelehatározásában, miszerint legalább azon alap, melyet eddigelő a magas kormány is megkimelt, ezen újabb törvény által csorbát és sérülést ne szenvedjen. (Helyes! Éljen!)

A mi pedig a magyar nyelvnek talán túluralkodását illeti, én nem tudom, hogy mennyiben lehet pauszsa a nemes és általam igen tisztelt szász nemzetnek e tekintetben. Mert, kiket valamikor szerencsém volt jeles tagjai közül ismerni, ezek egyszerűsége magyar nyelvnek oly ismeretével bírtak, hogy ha felsőbb kormányzásoktól ne talán magyar nyelven jöttek le holmi rendeletek a szász nemzeti universitások vagy hatóságokhoz, azoknak megértése legkisebb nehézséget sem okozott. De midőn azt látom, hogy az előbbi törvények csak a magyar és székely jurisdi-
tiokról rendelkeznek, csak ottan állapítják

még a magyar nyelv használatát, hogy a szász jurisdiktiók irányában a legnagyobb kiemelt tanúsítást ezen két törvényben; sőt a törvény nyilván kimondja, hogy a szász jurisdiktiók az általuk bevett szokás szerint elhatározzák a maguk körében a német nyelvet úgy annyira, hogy a német nyelv előbbi törvényeink szerint az országban a szászok névze országos és törvényes nyelvnek el van ismerve. Valóban át nem látom, mikép lehet Erdélyben a magyar nyelv tulkapásairól panaszkodni.

Róth pártja a kormányjavaslatot és kiemeli, hogy igazolatlan azon gyanasítás, hogy a szászok az ország lakosait germanizálni akarnak, csak hogy azonban a szászok sem engedik, hogy őket romanizálják, de még kevésbé, hogy őket magyarosítsák. Engedtesék meg mindenkinek, hogy az őseitől öröklött nemzetiségi kincsét unokáinak számára biztosítsa.

Román György: Csodálják, hogy mikép lehet rosz néven a román nemzetnek anyanyelvét ragaszkodást, midőn a magyarok még Ádámot is magyar embernek keresztelik. (Derültség).

Elnök figyelmezteti szólót, hogy ez kissé távol esik a szövegben lévő tárgytól.

Schmidt Konrad figyelemmel vizsgálta mindkét javaslatot, de egyik sem elégíti ki egészen. Ő is kívánja a nyelvek egyenjogúságának tanúsítást a közhatalos közlekedésben, de azt hiszi, hogy a javaslatok kiemelt részletezése meg fogja akadályoztatni a gyakorlati kivitel és a két első § teljesen elégséges lett volna. Az előterjesztvény főnevezését abban látja, hogy az nem egy román nemzeti municipium alkotása után, mi a románok articulatiojának szükséges következtetése, került tárgyalás alá. Ha így történt volna, akkor a részletezés nem vágtat volna a municipális és egyházi autonomia jogkörébe. A román nemzet megnyugtatóra azonban elvileg elfogadják a két javaslatot a részletes vitaközlés alapjául s annak idején külön felhozzák a megjegyzéseit. Fogarasi püspök beszédének annyiban örül, hogy a nyelvek egyenjogúságát teljesen elismeri; de ha azt kívánja, hogy a historial alapon állva az 1791. 31. t. cz. és 1847. 1. t. cz. re visszatérjék, ezeket a román nemzet inarticulatioja folytán módosítani kellene; arra nézve megjegyzi, hogy mindkét t. cz. a magyar nyelv supremáciáját vetette meg és hogy a magyar nyelv soha sem volt Erdély belső-keleti, hanem csak a diplomáciai nyelve volt. Mindkét t. cz. azon kívül a municipális autonómiát is megsértették. Ezeknek módosítása az erdélyi alkotmány gyökeres megváltoztatása után csak összefoldozott művet nyújtana.

Puskariu a kormányjavaslatra szavaz, mert ez szabadelvű, mint a bizottmány ajánlata. Ennek bebizonyítására felhozza például, a kormányjavaslat azon §-át, mely megengedi a bírói eljárások alkalmával az illető vádlotnak, hogy a tárgyalás nyelvét szabadon választathassa, de hozzá teszi egyszersmind miként azt értenie kell, míg másfelől a bizottmány idevonatkozó §-a hasonlókép megengedi a választást, de nem köti ki a választott nyelv tudását, miből könnyen következtethet az, hogy a csendőrközött álló fegyverek rá erőszakolják a német nyelvet s ő azt örömmel elfogadja, csak hogy a tárgyalást hamarabb bevégezze lássa.

Birtler elősorolja, hogy melyik nyelv volt a magyar királyok, a nemzeti fejedelmek, melyik végre a most uralkodó császári ház alatt a hivatalos. Mindaddig, míg utolsó időkben maga a kormány kezdeményezte, és minden rendeletet sat. 3 nyelven adott ki. A szövegben lévő kérdés a nemzetiségek s vallások egyenjogúsítása természetéről következményének mondja, és kiemeli annak fontosságát. Elismeri, hogy e törvény a hatóságokra nagy mint egyszersmonul ként nehezedik és a tárgy csak is compromissum által lehetne elintézendő, de erre senki sem nyújtana az illetők közl. kezét. Igazságságot s méltanyosságot ajánl ez ügyben és pártolja a bizottmány szerkesztését.

Bielez a kormányjavaslatot kívánja alapvetni, s azt csak módosítottan hajítja.

Bolog a szintén a kormányjavaslatot pártolja elvileg, de nem ajánlhatja a bizottmány munkáját ugyanazon okból, melyeket Obert már felhozott.

Baritiu: Mivel az idő nagyon előrehaladt és következőleg feltehetem, hogy a hosszabb tárgyalás által a ház ki van farsztva, tehát én az általános vitában nem akarok résztvenni, hanem egyszerűleg jelentem 1) hogy az előttnk fekvő kormányjavaslatnak 1 §-ában kimondott fölvetel én is magamévá teszem; 2) hogy a kormány javaslat szövegét is általánosságban elfogadom, de 3) jogomat fűntartom, hogy a részletes vitánál kifejtsem, miszerint a javaslat egyik §-a az 1 §-ban kimondott főelvet homlokegyenest ellenkezőben van, valamint azt is, hogy más egyenként sincs

oly tisztán formulázva, hogy minden kétséget kizárjon.

Ezeket előrebocsátva bátor vagyok még csak néhány szónok ur nemely állításaira lehet legrovidebb észrevételeimet megtenni. Kir. hivatalos Fogarasi ő méltósága, kinek érdekes beszédét egyébiránt feszült figyelemmel hallgattam, azon kívánságát fejezte ki, miszerint a jelenleg tárgyalás alatt lévő törvényjavaslat a történeti jogalapra visszavezetessék. Erre csak annyit jegyzek meg, hogy én is a történeti jogalaphoz ragaszkodom, de ott hol a történeti jog igazságszálláságot szül másokra nézve, el kell atólt ténem. Egyébiránt ha már csakugyan az anyanyelv ügyében is historial jogról szó lehet, akkor én visszamehetnék az 1791 előtti időkre és megállapodtam a latin nyelvvel; de ezt tenni nem akarom, hanem e helyett a nyelv dolgában hivatkozom egyenesen a velem született jogra. Mert le droit est le droit et le bien c'est le bien, il n'y a l'autre definition (Michelet) és le droit est le souverain du monde (Mirabeau); mert valamint Guizot (Histoire de la civilisation) igen helyesen megjegyzi, bírnak a nemzetek épen úgy mint egyes személyek bizonyos örökös és elvillhetlen jogokkal, a melyeket soha nem lehet áruba bocsátni, a melyekből senkinek sincs joga egy mákszemnyit is elengedni, egy szóval oly jogok, a melyeket el lehet nyomni, elferdíteni, beárnyékolni, melyek azonban mindig jogok maradnak.

A mi azonban a nehézségekről fölhozott, melyekkel ezen törvénynek gyakorlati életbe léptetése össze lenne kötve, azokra nézve megjegyzem, hogy ha nem is ezen házbán, de oda kőno a nagy közönségben s f leg a hivatalnokok egyrézével ezen nehézségeket eddig el is legialkalmak a román nyelv kifejtésének tudajonitani hajlandók. Már pedig ezen körülményt illetőleg köteles égemnek tartom mindazoknak, kik ezen nyelv multját és jelenét nem ismerik, néhány adattal szolgálni. A román nyelv irodalma visszamegy 1572 vagy legalább 1582. A keleti anyanyelv egyháznak szertartási könyvei, valamint a 4 ik és 8-ik századok közt virágozott keresztény classicus irodalmának nagy része ezen nyelvben le van fordítva. Már 70 évvel ezelőtt kezdett atyánk anyanyelvüket latin betűkkel is írni; van eddig 8 román szótár különböző nyelvekre. De közéjük a jelen időhöz. 1849—61 közt valamennyi sztrák törvény, rendeletek sat. a polgári büntető és kereskedelmi törvénykönyv lefordítottak és kinyomattak. Ugyan ezen román nyelvben vagy 20 napilap és folyóirat s ezek közt egy törvénykezési lap is megjelenik. Ezen kívül a bukott rendszer alatt egyenként megmaradtak az illető hivatalnokoknak hogy ha csakugyan a népet igazgatni s fölőtte itélni akarnak, tanulják meg annak nyelvét is. Ehhez én részéről csak azt teszem hozzá, hogy ha már együtt élünk e hazában, azok, kik szükségét érezték, tanulják is meg kölcsönösen egymás nyelvét, valamint tudjuk is látni, hogy ugyanezen történet sok más országban, mint például Svájcban, Belgiumban, Galléziában, Sziléziában sat.

Fekete (Negrutin) elvileg a kormány javaslatát mellett szól, de nincs megelégedve annak némely §-ával például: (Közbeszólások: a részletes vitához tartozik). A román nemzet azt óhajtja, hogy a magyar és német nyelv a falusi előjárásaitól a trónig fel használathassék, engedjék meg tehát a magyarok és szászok is, hogy a román nemzet szintén használhassa nyelvét a falusi előjárásaitól fel a trónig. Schnell. Mindkét szerkesztben a nyelv egyenjogúsága is kimondatik, minek szónok is barátja, mindamellett sem a k. sem a bizottmány javaslatával nem ért mindenben, egyet mert az egyenjogúsítás iránt mindkét a legelsőbb részletekre terjeszkedik ki, mit szónok Austriában, hol talán 20 nyelv is él, a közjólétre nézve nem lát tudósnek. Szónok a javaslatok hiányának altítja, hogy azok a nyelvről szóló 1791 és 1847 cikkeket nem említik fel, óhajtanának mondja, hogy minden törvény a közjólétet mozdítsa elő és hivatkozik az utóbbi 15 év rendeletére melyek, erejüket elvesztéssel idevel csak guano gyanánt fognak szolgálni az utókor számára. (Derültség). A köznép — úgy mond, a nyelvek egyenjogúsítása iránt nem kevesebb érdekeltéggel leendő, mint az iránt, hogy ügye gyorsan befejeztessék, a mi nem fog meg történni ha minden okmány három nyelven adatik ki. (Ellemondások). „Nem így áll a dolog! Pártolja a kormány előterjesztését s a szót a részletes vita alkalmára tartja fenn magának.

Sipotariu pártolja Fogarasi nézetét, miszerint a historial alaphól kell kiindulni, s emel fogva a bizottmányi javaslatot ajánlja minthogy ez csakugyan ez alapra van feltevve.

Schuller Libloy előadó újból ajánlja a bizottmány javaslatát.

Elnök kijelenti, hogy az általános vita be van fejezve, és hogy a kormányjavaslatot a szept. 10-iki ülésben a részletes vita

meg fog kezdetni. Végül jelenti, hogy az általános igazoló bizottmány tagjának Klein választott meg.

Ülés vége d. u. 2 órákor.

Erdélyi gazdasági-egylet.

Választmányi ülés sept. 7-dikén, gróf Mikó Imre ő nmlga elnöklése alatt.

Tárgyai: 1) A titkár jelenti, hogy gr. Teleki Miklós 100 frtól szóló alapítványi magán kötelezvényét 100 frtos urbéri kötelezvényre váltotta be és 3 évi kamathátralék fejében egy 50 frtos urbéri kötelezvényt adott át a pénztárnoknak; az aláírók közül: Kőrödi Sámuel 100 frtól, Bartha Lajos 50 frtól adtak magán kötelezvényt.

2) A f. sept. 23—24-ra Kolozsvárra hirdetett állattiallítás, a mostoha időjárás miatt eddig csak egyetlen kiállító jelentkezvén, a választmány a jelen évről elhalasztani határozta.

3) A Troppanban alakult szileziai gazdasági-egylet csereviszonyra kérvén föl egyelőtlenket, az egyleti nyomtatványok megküldése elhatározottat.

4) A k. főkörmányszék 53,606 és 25,408. számok alatti átirataiban értesítvén egyelőtlenket, hogy a helyemterjesztés meghonosítása érdekében epres kertnek Tordavárosra az Aranyos folyó mellett 3 holdnyi alkalmas földterületnek 10 évi ingyen használat végett átadására ajánkozott; Maros-Vasárhelyi képviselői gyűlése pedig az ugynevezett Hidegvölgyben 6 hold területet a gazdasági-egylet kezelésére ingyen átadni határozott, oly feltétellel, hogy a 10 év elteltével készen eperfa eseméttel betöltve adassék vissza a városi közönségnek, a főkörmányszék fölcsöztölte az egyletet, hogy az ajánló városi közönség előjárásával tegye magát ériatkezésbe. Ez átiratok a kerteszeti szakosztályhoz tétettek át, oly meghagyással, hogy N. E. Nyed, Seps-Sz. György és Balázsfalva választait be nem várva, a két ajánlat fölül tegye meg észrevételeit.

5) Ő Felsége a kereskedelmi miniszterhez intézett legfelsőbb határozatánál fogva azon akaratát fejezvé ki, hogy Bécsben 1856-ban vagy legalább az azt legközelebb követő évek egyikében nemzetközi, iparmű és mezőgazdasági kiállítás rendeztessék; a főkörmányszék ezen legfelsőbb határozat fölül 24,616 szám alatt azon felhívással értesíti az egyletet, miszerint ezen célzattal előmozdítani, s a teendő intézkedések fölül a főkörmányszék időszakkonként tudósítani ne terheltessek. A választmány közreműködését készséggel ajánlván, a részletes felhívásokat betávják.

6) A végleges urbéri kárpótlások ügyében az igazgató-választmányának a főkörmányszékhez intézett s onnan ajánlattal felterjesztett folyamodványára, melyben az urbériséget vesztett földbirtokok számára, addig is míg a végleges kárpótlási összegek kiadása megtörténhet, az e végett folyamodóknak illetékökből előlegek eszközését kéri, 11,553/1091 szám alatt a főkörmányszék azt válaszolja, hogy 1120 szám alatti k. királyi rendeletnél fogva visszairatott, miszerint ezen kérsnek, a mennyiben általa pénzbeli előlegek vétetnek igénybe, a pénzalap hiánya miatt hely nem adatik, azonban egyes földbirtokosok okokkal támogatott kérvénye az iránt, hogy számukra előlegek földterhermentesítési könyvekben adassanak, illő tárgyalás alá fognak vétetni.

7) A választmány azon felterjesztésére, melyben hazánkban a keleti marhavész kiirtására s behozatalának megakadályozása végett egy országosközponi s több ettől függő megyei és helységi háromoros rendőri bizottmány alakítását ajánlotta, a főkörmányszék 27,495 szám alatt visszírja, hogy ez indítvány legfelsőbb helybenhagyás végett felterjesztvén, Ő Felsége a bizottmányok alakítását elvben elfogadni méltotzatván, a szükséges részletes rendeletek és utasítások kidolgozását és felterjesztését rendelte el, mi az országos orvosi tanácsnak tétetvén kötelezégévé, a főkörmányszék a választmányt felhívja, hogy e tanácskozásokba a magyarországi képviselőket küldjön, kik miután a marhavész elleni rendszer bályok ajánlathoz atnézése már megtörtént, jelenleg a tervezett bizottmányok utasításai kidolgozásában vegyenek részt. A választmány az orvosi tanácskozásokban részvételre b. Banffy Albert, b. József Lajos, Mina János és b. Wesselényi Ferenc tagtársakat kérte fel.

8) Gróf Lázár Kálmán az egylethez intézett levelében készséggel ajánlkozik az amerikai „Smithsonian Institution” földmívelési osztályával egyelőtlenk összeköttetésének kieszközölésére. Köszönettel elfogadtatott.

9) A közgyűlés idejének meghatározására kerülvén a sor, a gyűlés annak megtartására jövő 1864-dik év januarius hava 15-dik napját tűzi ki.

10) Az elmúlt napokban szomszéd Bács helysége véletlen támadt tűz martalékává esvén, egyik tagtársunk a minden gabonáját és takarmányát elvesztett lakosok megmentésére vezető intézkedések megtételére hívja

fel az egylet tagjait. Az indítvány közpártolásra találván, e felebarátai ügy elintézésével gróf Bethlen János, Biró Pál, Lészai Lajos, Kelemen Béni urak bizatnak meg azon kérs mellett, hogy a megyei tiszttség után a szenvedett kár fölül megszerezvén a kellő adatokat, a k. főkörmányszékhez a gyors segélyre szorult bácsi lakosok számára kieszközölendő kölcsön tárgyában felterjesztést készítsenek, e mellett kis adakozás után segédelmet igyekezzenek egybegyűjteni.

11) A titkár Gyéres-Sz. Királyra és Zsibóra rándulván ki a Mac Cormik-féle arató és kaszáló gépről és a zisbói selyemtermelésről tesz rövid jelentést. Ennek következtében a Mac Cormik-féle gépek tulajdonosai gr. Teleki Gusztáv és Betegh Sándor urak felkértenek, hogy a géppeli munkálat ideje eredménye fölül az egyletet értesíteni sziveskedjenek, a mi pedig a selyemtermelést illeti, az a kerteszi szakosztály figyelmébe ajánlatik.

Nagy János, egyleti titkár.

A gazdasági egylet titkárának jelentése

sept. 7-kén tartott választmányi ülésében.

Az azon sajnós körülmény, hogy hazánk legtöbb vidékein a napszám aránytalan drága és sok esetben a gazda, legsirgetőbb mezei munka idején, napszámot még magas munkabér fizetése mellett sem kaphat, továbbá azon aránytalan viszony, mely a termelési költség és a piaci ár között létezik, kényszerítik a gazdaközönséget, hogy nehéz és kétése állása javítása céljából komolyan segédeszközökről gondoskodjék, hogy a többek közt gépeket szerezzen magának. Innen van, hogy a többeknél mutatkozó bizalmatlanság, utjonezoknál a gépekkeli bándom nehézségei és sokszor a kezelők kárt okozó dacza és roszakarata ellenére, a behozott és helyt készített gépek száma naponta növekedben van.

A kaszáló és arató gépek a mezei munkát terén, az eke és vetőgép után a legfontosabb szerep jutott. Ugyan azért a sokra haladt külföldi gépészek nagy szorgalmat és figyelmet fordítottak egy a szükség-és feladatnak a lehetőszög megfelelő ily gép előállítására. A Mac Cormik arató-gépének eddigelő a legszebb kelendősége van, kinek gyárából világszerte már ezrek keltek el. A Mac Cormik féle arató- és kaszáló-gépből jelen évben már Erdélybe is két darabot hoztattak meg. Egyet Betegh Sándor M. Szengyelbe, ez amerikai készítmény; a másikat Angliából gr. Teleki Gusztáv Gyéres-Szentkirályra. A gép ára 600 frt.

E gép s a vele tett munka mivoltát megismerni óhajtván, több tordai urak díszes társaságában Szentkirályra mentem.

A magyarhoni gazdasági lapok ezen gépről szakértők tollából több jeles ismertetést közöltek, de a mi minket is e szerencse érte, mintegy előlegesen a t. választmány figyelmét e jeles gép érdekében bátorodom igénybe venni.

A gr. Teleki Gusztáv szentkirályi tagja Paget János hazánk egyik okserű gazdájának gépekkel ellátott, jól berendezett tagja szomszédóságában mintegy 350 hold; egyenes sík földön terül el, talaja jó minőségű; a birtokos gróf ur e területnek új gazdája és váltó rendszerre beosztott ezen tag földjét maga is épületekkel s kellő gazdasági szerekkel felszerelni erős akarattal kész; a jelen évben azonban a szárazság miatt kinszenvedett talaj, fáradságát és költségét közzeszerileg ha megjutalmazza. A gróf urnak több jele szerkesztett gépe van, ezek közt egy kisebb szerű Mac Cormik féle kaszáló-gép, egy lö erejű járműves szecsavágója, amerikai szénagyűjtője, ekei stb.

De a mi magát az arató- és kaszáló gépet illeti, melynek mi vendégei voltunk, ez négy ökörrrel könnyen és szépen dolgozott, és a dölgő természet hozza magával, hogy a tömöttebb és fenálló gabonában tisztább tarlót hagyott maga után, mint a dölt vagy összekuszáltban. A gép egy ölnyi szélességű gabonát vágott le, hagyván maga után 3 unyi magas tarlót. Learat 4 ökörrrel naponta 6 holdat és a levágott gabonát jeles szerkesztett gereblyéi segítségével kénvinkt rakja csomókba. A kékék kütözésére 12 ember elégséges, így ha a gép 30 napot dolgozik egy évben, learat 180—200 holdat. A gépnek egy napi költsége az elhasználati százalékat ide nem számítva, négy ökör két emberrel, kik közül az ökör hajtó gyermek is lehet, 3 frt, egy fertály olaj 30 krt, 12 ember napi díja 60 krt—7 frt 20 krt: 600 frtnak évi kamatja 36 frt, a miből esik egy dolgozó napra 1 frt 20 krt, összesen 11 frt 70 krt. Összehasonlítva: egy holdat arat 12 ember, hat holdat 72, legyen aratonak kékékötöknek napi díja egyre másra 60 krt, egy napi díj 43 frt 20 krt. A különbség 31 frt 52 krt, a mi harmincz nap alatt tesz 945 frtöt, és a számitás alkalmaszható a jelen esetre. De vegyünk fel egy

más esetet, hazánkban kevésbé szokásos eljárás, dolgoztassunk részbe.

Egy holdat leart 12, vagy akár hány ember részbe és ad egy hold 24 kalangyát; a hat hold 144-et, arassanak 12 ed részben; a dolgozók jut 12 kalangya, ez ha tisztábuza, creszt egy kalangya 2 és 1/2 vékát, ha rozs 3 vékát. Az első esetben lesz 30 véka, a másodikban 36 véka. Legyen a tisztábuza ára 40 frt, a rozs 36 frt; az első esetben a különbség 40—11 frt 70 kr=28, 30 kr; a második esetben 36—11 frt 70 kr=24, 30 kr. 30 napra a gép javára lesz a búzával 849 frt, a rozssal 729 frt. Ha a zabot és árpat vesszük, lenne a különbség mintegy 300 frt, közép aránynak így is fel lehet venni a 600 frt, a mely összegből az elhasználati magos száztól, a kések gyakori fenésének ára, a lehető igazítások, felügyelet díja bőven kitelne. És mind ez azon esetben, ha a gép 30 napot arat és semmit sem kaszál.

Az én számításom, főleg a második, ha nem is tulzott, de szabad tetszésből levén származott, hajlandó lenne az idej munka eredményt tisztán tudni, a minék a megtudása végett a két birtokos urat az adatok megküldésére, vélem felszólítani, miket ha megnyerünk és közzé tesszünk, a gazda-közönség a különböző helyi és vidéki viszonyokról, a különböző dolgozó erő s ennek használati módjáról szerezvén magának tudomást, a gép becsé, értéke felől könnyebben tájékozhatja magát.

A nagy kelendőség elég biztos ajánló levele a gépnek, csak az a kérdés, hogy hegyes völgyes hazánkban, mennyire használható. Szengyel határa dombos, sőt hegyes, a mint hallom a gép itt is jó sikerrel dolgozott; nem használható a gép meredek oldalakon, könnyen feldől és összetörik.

Az elmúlt hónapban egy néhány napig tartó körutamban Dézsán át Erdőszádt és Hadad vidékét látogatván meg, utamban egy-két említésre méltó tárgyat jegyeztem meg.

Augusztus két első hete rendkívül száraz és tikkasztó forró volt, ha ezen időközben szél indult, az nem hogy föllevenítette volna a lankadt növényzetet, de sőt tikkasztó hevével a szárazságnak még segédkezet nyújtott. A szokatlan aszály az eddig szépen diszáló és dus aratással bízató törekbuza-, szénatermés-re a legkártékonyabban hatott, legtöbb veszteséget okozott azonban a későbbi törekbuza-ban, mely nem hogy kötött volna, de legnagyobb részben ki is száradt. Kolozsvárról Dézsáig lenyúló vidék e tekintetben szomorú képét mutatta a pusztulásnak. De Dézsán alól a Szamos mentében N.-Bányaig és N.-Bánya vidéké már elevebbé életszínvél dicsekedett.

E jelenség okát ugyanazon időjárás mellett eszathatatlannal azon körülményben találjuk fel, hogy a Dézsán alóli vidéknek terjedelmes szép erdei vannak.

Kitszák ebből is, hogy az élőfa, az erdőség egy oly köz kincs, mely nem csak épületre, tüzelésre stb. szolgáltat anyagot, de a kigőzöl-gése s innen eredő légköri nedvesség lecsapódása által jótékony befolyást gyakorol az éghajlat minőségére, és a körülte eső vidék termékenységére. Ugyan ez áll a szép erdőkkel és sok gyümölcsfával dicsekedhető Szilágy-ságra nézve is. A Szilágy-ságnak sincsenek nagyobb folyói, s a mik vannak, a kisebb folyók ez évben kiszáradtak, gabonája még is szebb mint a fa nélküli mezőségé, a mit terjedelmes erdei jótékony hatásának köszönhet egy mértékben. A birtokosok jól ismerik az erdők becsét, s növekedő értékét, azért okosan kezelik s meg is tudják becsülni. Feltűnt, hogy Zsibó és Hadad erdeiben a tartós szárazság miatt a bükkfa, főleg a verőfűnyes oldalakon fiatal és ösöru egyaránt kiszáradt, a mi arra mutat, hogy egyik fa alkotása és gyökereinek állása irányánál fogva kevésbé képes az időjárás viszontagságaival dacolni, mint egy más nemű élőfa. Az erdő, a cserjék lombozatja ily aggasztó esetben tölire segéd-takarmanynul szolgál, mit e jelen takarmanyn-ban szerfelett szegény évben a gazdák hathatósan igénybe is vesznek. A példa itt is elő-tűnt, mely arra int, hogy erdeiket védjük, kíméljük, hogy fát, gyümölcsfát ültessünk.

Zsibón a selyemtermelés idej eredménye felől tudakozódám. Általában egész Erdélyben az ideji és tavalyi szárazság következtében az eperfák sokkal kevesebb levelet szolgáltatottak, mint a mennyire a termelők számítottak. Zsibó és környéke egy olasz társaságnak, melylyel a termelők három évre szerződtek, 48 mázsa nyers gubót adott el, ebből Zsibóra esik 36 mázsa. Egy font gubónak ára 1 frt 50 kr. A termelők fizettek egy font gubó után az uradalomnak 20 krt a fa levél árába, s így az uradalom az eperfákért mintegy 700 frtot kapott. Legtöbbet termelt a legszebb sikerrel Szabó Miklósné urbölgy, a ki 16 lat tojás után 7 1/2 mázsa gubót nyert, 16—17 font gubó adott egy font tojást. A hernyókban betegség nem mutatkozott, a mit azon körülménynek köszönhetni, hogy régi erdélyi, mondhatni már meghonosult selyemhernyó-tojást használtak. A legnagyobb nye-

reség az, hogy Zsibó és környéke a 48 mázsa után hat hét fáradtság mellett 7 ezer frtot nyert, maga Zsibó 5409 frtot, egy oly összeget, mely a helység köznépe adóját könnyen fedezi; így a selyemtermelés pénzt hoz forgalomba, és ezt oly pénzügyi körben szelődő országban, mint a milyen a miénk. Helyesen eslekszünk tehát ha a selyemtermelés ügyét felkaroljuk, s megalapítani igyekszünk. Ültessünk azonban minél több eperfát, mert ez a mi hiányzik, a mi hátráltat. A mi Zsibón az eperfákat illeti, nem állíthatom, hogy a legjobb karban lennének, ennek okát azon körülménynek tudjuk fel, hogy az elmúlt évben a termelők gubóikat még el sem tudták adni. Kivánni való a fának jobb ápolás alá vétele és azok megmetszése, még pedig felváltva rendre; például, ha van 30,000 fa, ezen mennyiségnek lecsontatván az első évben harmadát, a második évben a másik harmadát és így tovább. Ezen műtét által a jó ápolásban tartott megkarított fa több és szebb levelet fog adni, mint a magára hagyott vagy éppen elmecevesztett állapotban levő.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Willmers Rudolf zene-szerző és udvari művész, kit művészi játékáról már a kolozsvári közönség is ismer, a napokban ideérkezend az jótékonycéln hangversenyeket is szándékozik adni a magyarországi szülők-ködködi javára, s ez alkalommal két egészen új magyar szerzeményét, melynek egyike a kolozsvári t. kaszinóknak, másika b. József Lajos urnak van ajánlva, ezeken kívül Beethoven (F. moll) classicus sonatáját, s más világhírű szerzeményeit fogja a t. közönség előtt játszani.

— A magyarországi szülők-ködködi Kolo-zsvárt illető helyre élelmiszert ajánlottak a következők: Basini Domokosné, Gruz Albertné, Tauffer Ednárdné, Szenkovics Mártonné, Márkovics Istvánné, Móza Józsefné. Kik pénzét adtak: Gr. Miks Benedek 100 ft. o. é. Cseh Péterné 1 ft. Özv. Bartalics Jánosné 2 ft.

— A „Merza testvérek” czege alatti kereskedés bolyát a piac délnyugati térére a b. Vesselőnyi házhoz tévé át, előterét a nagyvárosi kiállítások alakjára rendezte. S valóban sokat hat azon utcasor díszítésére.

— Városunkban ma az inséget szenvedők részére a nemzeti színházban műkedvelői előadás lesz. Az előadás programja már tegnap szétküldött. Az előadás hangversenyen kezdődik, Dietrich Amade, Ibner Gyula, Gegenbauer urak, s Gruz Szabó Camilla, Mozel Gizella és Szabó Mária urbölgyek, valamint a műkedvelői ének, a katonai zenekar és Pongrácz zenekara közreműködésével. Ezt követi: „Az első beteg” című új francia vígjáték Ferenczi Matild s Mott Gusztá k. a. és Szabó Lajos, Szűcs Albert s Török Kálmán urak közreműködésével. Az ügyhez méltó részvétet kívánunk.

— Mezőkövesd hazán és vidékén egy asszony, „a palotai kovácsné” ámitja a népet. A szárazságtól az urakat okolja, kik a búzát, melyen Isten képe van, elásták. Nagy véteknek tartja a keményített szoknya viselését, minthogy a keményítő búzából készül, hanem ajánlja a krinlint.

— Megjelent „Kipfelhauser Naptár” torz-kepekkel és eleven élezzekkel. Ára 80 kr.

Nyilatposta. Puskás Ferencz urnak. Tegnap vettük aug. 30-ról kelt levelét. Ebben kifejezett kívánságának lapunk 103-dik számában elég van téve. Kérjük további közreműködését. A hozzánk beiktató 5 frt 40 kr iránt szíveskedjék rendelkezni.

Nyilatkozat.

Közelebből több bécsi lap s ezek után a hazai lapok is azon „közlet” tevék, hogy magán ügyekben a pénzügyministeriumhoz folyamodván, minután kéremnek óhajtott sikere nem volt, azt a Reichsrathhoz nyújtván be, ez által elismertem a Reichsrath kompetenciáját az erdélyi ügyekben. E consequentia helyességét érintetlenül hagyva, kénytelen vagyok az ügy állását földeríteni.

A télen szerencsés levén az erdélyi országos gazdasági egylettől Bécsbe küldött biztalmányhoz tartozni, ugyanazon küldöttség több tagjával tisztelegtem a pénzügyminister ur ő excellenciájának s egyhangyan szóbeli panaszt emeltünk, mint szeszgyárosok, a szeszfőzés megadóztatása körül életbeletett legújabb eljárásért, különösen azon apparatus alkalmazásáért, a mely a lejárt mennyiséget mutatja, felhozván, hogy annak szerkezete rossz és a mig a becsületes szeszgyárost túlságosan sújtja, oly visszaélésekre nyújt alkalmat, a melyek miatt az államkincstár temérdekét veszít s így az adózó népet egyesek visszaélése miatt még jobban terbelni kénytelen. E panasz tehát az egyéni sérelem körén kívül áll és áll. E panaszt előadtuk erdélyi korlátnok gróf Nádasdy Ferencz ő excellenciájának is. Azóta volt alkalom meggyőződni, hogy Erdély és Magyarország minden becsületes szeszgyá-

ros egyhangyan panaszol az említett eljárás ellen, sőt az alkalmazott apparatus ellen a pénzügyi hatóságok is jelentéseket tettek, azonban eddig minden eredmény nélkül. A múlt hó folytán Bécsben járván, és ismerőseimnek panaszaim sikertelenségéről beszélvén, azon tanácsot kaptam, hogy a lehelyesebb volna a budget-bizottmány pár tagját informálni az ügy állásáról, a mely aztán mint előkérdest tárgyalni fogná, a nélkül, hogy az én nevem fenforogna s az ügy csupán az én személyes sérelmem volna. En e tanácsot követtem s a budget-bizottmány azon két tagját, a kik éppen a fogyasztási adót tárgyalják, ez országos visszaélésekről értesítettem, de magam nevében és érdekében a Reichsrathoz semminemű kérés, folyamodványt vagy panaszt be nem nyújtottam. E kérés benyújtás csak azon bécsi lapok képzelődésének szüleménye, a kiknek malmára igen jó víz lett volna ez, azon neveltséges következtetésért, a melyet e meg sem történt lépésből hazánk közjogi viszonyára nézve huzni elég gyermekies felfogással bírnak. Kolozsvárt, sept. 13. 1863.

Sigmond Elek.

POLITIKAI HIREK.

Angolország. London, sept. 10. A legújabb orosz válaszcjegyzék hírére, a szabadelvű angol sajtó erőlyes rendszabályok alkalmazását indítványozza. A „Daily News” azt mondja, hogy el kell ismerni a lengyeleket hadviselő félnek; ez, ugymond, kötelessége a hatalmaknak, minután Oroszország ki-jelentette, hogy nem is gondol arra, hogy a lengyeleknek alkotmányt adjon, s a barbar igazgatási rendszert tovább is folytatja Lengyelországban.

Russel lord egy lakoma alkalmával a napokban következőleg nyilatkozott: „Mint a külügyek államtitkára feladatomaik tartom a békét becsülettel fentartani. Önök bizhatnak a kabinetben. Palmerston lord, a ki valóban megérdemli élvezett népszerűségét, szigorú pártatlanságot tart szeméi előtt az amerikai sajnálatos háboruban. Mi felhasználandjuk egész befolyásunkat, hogy megbíusítsunk minden kísérletet, a mely a nemzetet oly vállalkozásokba akarja bevonni, a melyek semleges állásunkkal meg nem egyeznek; s egyzersmind megovjunkt magunk és tulajdonunk számára azokat a biztosítékokat, a melyeknek mostani biztonságunkat köszönhetjük.” A mint látszik, ez a semlegességi vallástétel egészen az amerikai háborúra céloz, s okot adott reá az az Angolországban elterjedt hiedelem, hogy a kormány a déli államokhoz szit, s hajlamot mutat Franciaországgal együtt, azoknak elismerésére; sőt elnézi, hogy a déliek hadi há-jókat építtessenek angol kikötőkben.

Franciaország. Páris, sept. 10. Az orosz válaszcjegyzéket, mind a három udvarhoz, sept. 4-én indították el Pétervárról. A mi a tartalmát illeti, ebben Gortsakoff herceg oly hangon beszél, a mely alkalmasint minden jegyzékváltásnak véget kell hogy vessen. Különösen hangsúlyozza azt, hogy a felkelés tökéletes elnyomásáig az alkudozások céltalannok volnának, és hogy a czár el van határo-zva, a lengyel kérdésnek egészen belgyi, Európa érdekeitől idegen jellemet fentartani.

A francia-orosz közeledési lépések meghíusultáról a „Köln. Zig.”-nak ezt írják: „Az utolsó gyenge kísérlet is, Oroszország határo-zataira befolyást gyakorolni, gunynyal lön visszautasítva. Drouyn de Lhuns ur tudatta Gortsakoff herceggel, hogy legalább Mura-wieffet hívja vissza állomásáról, minután ez ember ellen nagyon ingerült a közvélemény Európában s jelesen Franciaországban. Azonban e kérésre viszonzásul, elmozdítás helyett új kitüntetésekben részesült a wilnai hírbélt kormányzó; t. i. beiktartó névét a császári test-örög táborakárnak névsorába. Az orosz kormány abban bizik, hogy Napoleon császár, a ki már is meglanyhult, elvégre kifárad s fel hagyand a kísérletekkel oly dolgokba avatkozni, a melyek képességén és viszonyain fel-lől állanak.

Olaszország. Turin, sept. 8. A „Vtnd” turini levelezője nagyszerű hadi készületekről tudósít. A Lombardiában, Piemontban és Emiliában állomásozó ezredék valamennyien pa-rancsot kaptak, hogy létszámuknak a betegek és szolgálatképtelenek által okozott hézagait új és egészen szolgálatképes egyének behívása által egészítsék ki. A tisztek utasít-va vannak, hogy podgyászuakat akép rendez-zék, hogy egészen mozgó állapotban s bármely perczben készen legyenek táborba in-dulhatni. Az élelemtáratok több nap óta foly-tonosan látják el kétszer sülttel s ez ezredék előre ki kapják kenyérszeleteiket, hogy in-dulás esetében azonnal kioszthassák a kato-nák között. Belgiumból a múlt héten 24,000 darab vont csüvű vadász fegyver érkezett, a melyeket a második hadtestnek osztottak ki s ez ugyanannyi fegyvert adott át a nemzet-örög számára. Jövő héten a Cialdini-féle ne-gyedik hadtesten a sor, a mely Angliából kapja fegyverét. Az egész lovasság csakham-

kivétel nélkül az új találmányu karabély-pisz-tolyokkal van ellátva, valamint az ágyuk is többnyire új mintákra átalakítva. Ha valaki észlelt kérdi e készülődésnek, az olaszok ne-vetve a sommai táborra mutatnak, a mely na-gyon közel fekszik Solferinohoz.

Római tudósítások szerint a pápa a folyó hó 6-án tartott nagy egyházi menet alkalmára a lengyeleket illetőleg azt rendelte, „hogy a szerencsétlen Lengyelországtól is imádkozza-nak, a mely most annyi mészárlás és véron-tás gyászos színhelyévé vált. A lengyel nem-zet, a mely mindig katolikus volt s előbás-tyául szolgált tévtanok beharapózása ellen, valóban megérdemli, hogy imádkozzunk érte, hogy szabaduljon meg szenvedéseitől, s a nélkül, hogy jellemét elveszítse, mindig hit maradjon Istentől kijelölt hivatásához, a kath. hitnek, ősei vallásának zászlóját ne csak meg-örízze, hanem sértetlenül fentartsa.” Az orosz udvar hír szerint rosz neven vette e vallásos intézkedést, s neheztelesének legelső kimuta-tása abban fog állani, hogy Kisseleff gróf nem megy vissza többé Rómába követi állomására.

Az „Aunis” gőzhajón letartóztatott foglyo-kat csakugyan visszaadta Franciaország az olasz kormány rendelkezése alá, minután be-bizonyult, hogy közbüntényekkel terhelt go-nosztevők voltak. Annyit, a mint írják, ki-kötött a párisi kabinet, hogy halállal ne bün-tessék őket.

Nápolyból írják, hogy Rioneróban, e hó 7-én négy briganti főnök, név szerint Crocco, Ninco Nanco, Carufo és Tortora az ottani kir. seregarancsnok előtt megjelenvén, szabad menetet kértek s ígérték, hogy 250 brigantit hasonló megadásra fognak bírni. A kért sza-bad menetet megkaptak s Rioneróból Lago-pesole-ha mentek nemzeti lobogóval s „Eljen Victor Emanuel!” kiáltások között.

Caprerából jelentik, hogy Garibaldi tábor-nok már szélitben járálhat mankó nélkül. Remélik, hogyha sérült tagja egy kissé me-erősödik, éppen ugy használhatja lábát, mint előbb.

A tropeai püspököt, a ki gyengélkedő egészsége tekintetéből Acri mezővárosba ment, légváltóztatásra, Monaconak mintegy 20 főnyi bandája megrohanta, betegen elbuzcolta, hat tetszősebb helybeli polgárral együtt; s roppant nagy váltságdíjt követel visszabocsátásukért.

Németország. Berlin, sept. 12. A Bismarck ministerium annyira visszaél uralko-dója bizalmával, hogy mindegyik erőszakos rend-szabályait a király nevével fedezi. Innen nem-csoda aztán, hogy a porosz ellenzéki szellem napról napra mindinkább a király személye, sőt a dynastia ellen irányul. A király közle-lebbről körutat akart tenni Vestfahában és Neumarkban, hogy az ottani csapatok felett szemlélt tartson. Megtudódott, hogy a feudális párt a király utazását tüntetésekre akarja ki-zsákmányolni. Erre a városok községtanácsai mindenütt megtagadták a szokott elfogadási annepélyi költségeink megajánlását. Odna melletti Frankfurtban az e célra kért 2000 tallér iránti indítványt egyhangulag elvetették. Hasonló történet Westphalia legkisebb városai-ban is. A király ezek hírére annyira felinge-rült, hogy a környezetében levők szélhűdéstől féltettek.

Orosz- és Lengyelország. A csatatér-ről gyér tudósítások vannak. Sept. 4-ken Rokociny mellett a kalcsi keületben ütközet volt. Eredményéről egész bizonyossággal csak annyit van tudva, hogy az oroszok buzták a rövidbebet s 50 sebesült orosz szállításot Rokocinybe.

Kruk felkelő vezér és főparancsnok a lublini kerületben, nyílt levéllet inézi az ottani földbirtokosokhoz, a melyben felszólítja őket, hogy szerezzenek fegyvert, lőszert, vaszon-e-műt s a közeledő télre melegöltönyöket a bar-czosok számára. Nekí, ugymond, többször lett volna alkalma megverni az oroszokat, de kellő fegyver és lőszér hiánya miatt kikerülte az ütközetet. Az utóbbi szerencsétlen csaták is e hiánynak tulajdoníthatók. Fogadják, hogy ha 10,000 darab jőfegyvert küldenek neki, képes lenne kiűzni az ellenséget egész Len-gyelországból.

Varsóna tíz napi elzáratásával az a cél, hogy minden egyes házát, tetejétől a pince-zenekéig apróra megmotózzanak. Azt hiszik, hogy így a titkos nyomdáknak s a forradalmi kormány egyéb segédeszközöknek nyomára jut-nak. Az utcákon mindenütt katona őrsapa-tok tanáznak, s a váról a városra irányzott töltött ágyuk mellett éjjel nappal égő kanóc-zeal állanak a titzerek.

Bécsi börze September 16-án: Nemzeti köl-esűn 83.5. 5% Metalliques 77.25. Bank-rész-vény 797.—. Hitel részvény 191.80. Váltó Lon-donra 111.15. Ezüst 111.—. Arany 532.

1860-diki Állam kölcsön 99.75.

September 14-én: Urbéri kárpótlati kötvény: Magyarország 76.75. Erdélyi 74.50.

B.C. és felolós szerkesztő DOZSA DANIEL.

HIRDETESEK.

HIVATALOS.

3543 1863

(191)

(2-3)

Árverési hirdetmény.

Szab. kir. Aradváros Törvényszéke részéről ezennel közbirrét tétetik, miszerint Gantner Károly után hátra maradt következő városi Ingatlanok, ugymint:

1-ór a főtérén fehékereszt című vendégfogadó szomszédságában 37 sz. a. fekvő emeletes-ház 8000 frt. bánatpénz letétele mellett.

2-ór a Kereszt utcái 17. számú földszinti ház és telek 695 frt. bánatpénz letétele mellett f. évi November hó 4-dik napjának d. e. 9. órákor a helyszínen először, és December 14-én másodsor, és utóljára nem külömben.

3-ór Arad határbeli 36 lánca szántó, és kaszáló földök 529. frt bánatpénz letétele mellett a városi telekkönyvi iródnak szinte a fentebb megirt, és szükség esetében reá következő napokon az örökösök kérelme folytán tartandó nyilvános árverésen, és pedig másodszorban a becsáron alól is el fog adatni.

Az árverés további feltételei a városi telekkönyvi hivatalban, Edelmüller Jánosnál, és Sárkut János kiküldött tanácsos úrnál betekinthetők.

Kelt Aradon a városi törvényszéknek 1863 évi Julius 7-én tartott üléséből.

3014-3013 1863.

(186)

(3-3)

szám.

Hirdetmény.

Nemes Kolozsmegye id. Törvényszéke az idei április 28-án és majus 5-én 1221, 1366, 1367, 1368 és 1369 számok alatt kibocsátott hirdetmények kapcsolatában ezennel köztudomásra juttatja, hogy Droll Angelikának 2100 o. é. ft. B. Szentkereszti Zsigmondnak 1310 ft., 1200 ft., 700 ft., és 690 ft. és járuléka megfizetése iránti ügyében a Berzenczey Antal bagyateki tömegéhez tartozó összesen 35785 ft 83 krra becsült Gy. Várbeli főtörök, úgy az ehez tartozó Inaktelki, Gesitragyi, Pányki, M. Gy. Monostori részjóságok, valamint a M. Valkói közös havasi rész és a M. Gy. Monostori ugynevezett „Csouka“ havasbéli rész végrehajtásos árverezési eladása az 1863-ik év aug. 31-ik napjára kitűzött első határnapon nem sikerülven, a nevezett jószágok az 1863-ik év október 1-én napjára kitűzött második határnapon a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is el fognak adatni.

Vásárolni szándékozók ezen árverezéssel értesítettek a egyttal felszólítatnak mindazok, kiknek a nevezett jószágokon betáblázás által biztosított követelésük van, hogy lehető igényüket az árverezés napjára jelelték be, ebbeli mulasztásuk következményeit magoknak tulajdonítván.

Nemes Kolozsmegye ideiglenes Törvényszékének Kolozsvárt 1863-ik év september 1-én tartott üléséből.

NEM HIVATALOS.

(188)

(1-3)

Fontos figyelemre méltó!

Mint minden évben, úgy az idén is elkezdődött már január 2-dikával, az új tagoknak, a lényeges előnyeiért hazánk bárain belül és kívül megfizetendő részvétre méltott, Brassai közönséges Nyugdíj-intézetbe való befogadása, s már végéhez közel az idők, mialatt az ezen évben megtörténhetik. A ki azért magának vagy szeretett övének, élet-hosszig tartó biztos jövedelmét akar még ez évben alapítani, annál jobb, minél korábban cselekedzi ezt, mert minél hamarabb történik a beállítás, annál előbb leend a nyugdíj vonása is. Azokra nézve, a kik előtt ezen közhasznú intézet lényege még ismeretlen volna, szolgáljon ismertetést a következők:

Ezen intézet által élethossziglan tartó évi jövedelmű **képes mindenki** (még a leg-szegényebb is, ha csak **17 éven át** évenként egy forint 26 krt o. ért. bétet) **maga vagy mások számára biztosítani**, s még pedig úgy, hogy akár mely tetszés szerinti nagysága olyan évi részvényre beletűt, a mely 1 frt 26 krral elosztható, tehát 10-szer 100-szor és 1000-szor annyival is. Az így szerzett jövedelem **nagyobb vagy kisebb** volta, az egyenlő koru személyeknél, szabály szerint, csupán a befizetett részvények nagyobb vagy kisebb voltától függ.

Ezen intézetnél 100 különböző korosztályok léteznek, melyekben a nyugdíjak, osztalékok, nem előre meghatározott mennyiségekből állanak, hanem **évenként** a bejövő pénz kiegészítésével alakulnak, s azon alapszabály szerint intézettek, hogy **minél kevesebb napjai lehetnek még hátra, életkorából folyó valószínűség szerint, valamely részvényesnek: annálval bővebbre szabhatik számára a nyugdíj**, természetesen fizetett részvényéhez aránylag.

Az egyes évi társulatok, az-az az egy és ugyanazon évben belépők, nem álnak, bezárt körök gyanúját, elkövetve a többi, korábbi vagy későbbi év-társulatoktól, hanem **mindnyájan egy nagy egészbe olvadnak közösen össze**, minek következtében egy év-társulat sem részeseit mások feletti előnyben, hanem mindnyájan egyformán osztoznak minden közhaszonban.

Az ezen intézetbe belépőt nőnek, nem kell, hogy róluk gondoskodott férjeik kímülésébe előbb megvárják, mielőtt nyugdíjba lépnek, hanem **öbnyire örömit érik** annak, hogy szerzett nyugdíjaikat még sok évekig **férjeikkel együtt** használhatják; azon szülők, kik gyermekeiket azok életük első évében ide elhelyezik, **egy kezdetben ugyan mérsékelt de évenként növekedő biztos évi jövedelemmel** szemlélendik ezen kedveseiket, már virágzó hajadon, vagy 18 éves erőteljes fiatal korukban a világba lépni. Mily nagy könnyebbség a gondos, de nem vagyonos szülőkre nézve! De mily megnyugtató a vagyonosabbakra nézve is, kik a másoknál mindennapi tapasztalásból tudják, hogy mily változékonyok az életben a szerencse javai!

A Brassai közönséges Nyugdíj-intézetben a bejövő illetékekből csak 30 százalék fordítottik egy érinthetetlen törzs-tőke alapítására, 10 százalék mindennemű bármilyen névvel nevezendő igazgatási költségek fedezésére szolgál, 60 százalék végre a jövedelmekből elhelyezett tőkék kamataival együtt, nyugdíj fizetésekre van ugyan rendelve, úgy azonban, hogy ebben, az illetékek egy részének félre tétele által, a nyugdíj-várók, vagy is a **még nem, nyugdíj képes részvényesekre** is illő figyelem van fordítva; egyáltalán vége az azolgal sinormértékül, hogy a **nyugdíj kiszabásokban az intézetnek erre rendelt évi bevételein, soha és semmi esetre sem lehet mindaddig túlterjeszkedni, valamig a meglevő pénzalap az összes részvényesek nyugdíjaikat egész élethossziglan nem fedezi**, a mi által az intézet fenntartása örök időkre éppen biztosítottak is látszik. Itt tehát **semmi szerfeletti tőke sem halmozódik e szerint össze**, az első részvényes nemzedékek rovársra és kárára, hanem csupán csak ezen említett 30 százalék tőkésintetük, mint törzs-tőke, a végett, hogy ezáltal a jövedelem lassankénti emelkedése eszközöltesse. E szerint az intézetnek már az 1862 dik év december végén 115,938 frt. 23¹/₁₀ kr. érinthetetlen törzs-tőkéje s 297,279 frt. 45¹/₁₀ kr. nyugdíjakra fordítható tőkéje (tartalék tőke) és így összesen 413,217 frt. 69 krra volt a mi minden valamint már beállott, ugy ezután beállandó tagoknak **közös vagyonok**. Ha már a szintelen növekedő törzs-tőke még tartalék tőkéből is befolyó kamat jövedelmet a következő nemzedék nagyobb mértékben fogja használni: ennek kiegyenlítését, a részvényesek első évi társulatai is kárpótoltattak és pótolatnak méltányosságából, az ilyen vesztéséért némileg az által, hogy számokra a nyugdíj osztalékok valamivel bővebben méretnek, mint különben szabály szerint ez történné, míg végre következés rendén, az évenkénti magasabb kor-osztályba elölépés által, a nyugdíj kiszabás mindenkire nézve a rendes és szabály szerinti mértékre vitethetik vissza.

A Brassai közönséges Nyugdíj-intézet nem kíván továbbá, a mi különös figyelemre méltó, **semmi tőkét** betéttől, hanem csak 17 szeri 6 százalékos kamattal azon tőkének, a melyet egy részvényesnek más hasonló intézetnél be kellene tenni, s így tőzletéből vagy pénztárából kivenni. Ezen okból, itt nem is lehet azó méltányosan, a részvényesnek ne-

taláni kora elhalálozása esetében, semminemű tőke visszafizetéséről az örökösök számára, minthogy ide éppen semmi sem fizetett bék.

Az idősebb személyekről, a kik a nyugdíj vonásra nem várakozhatnak 17 évig, sajátlag van gondoskodva, a mennyiben ők a várakozási időt megrövidíthetik, ennek ellenében azonban, a külömben őket illető nyugdíjaik, aránylagos megkisebbedését szenved.

A biztosság végre minden belépőre nézve, illetékeit s az az által szerzett jogokat illetőleg, a lehetőleg teljes. Mert azonkívül, hogy az intézet hivatalnokai a legteljesebb függésben vannak azon választmány által képviselt egész nyugdíj-társulattól, melynek minden egész nyugdíjra bejegyzett nagykoru férfi részvényes tagja, azonkívül, hogy a hivatalnokok illő biztosítékot tesznek le, azonkívül, hogy a társulattól időről időre sajátlag e végett választott tagok, a pénztár kezelése felett szükséges felügyelést gyakorolnak, s azonkívül, hogy a számadások és gyarapodási kimutatásokban a legnagyobb nyílvanosság gyakoroltatik, mint említettett, minden nagykoru férfi részvényesnek, ha csak legalább egy egész évi részvényt (12 frt 60 kr. o. é.) fizet, helye és szava van a választmányban, a mely csak Brassóban tartja ugyan gyűléseit: de a melyben azonban minden másutt lakó részvényes is, a lapok által értesítve a választmány egybegyűlése idejéről, tetszése szerint megjelenhet, és a Brassóban lakókkal egyenlő részt vehet. Ezen választmány megvizsgál minden nyugdíj-intézetet érdeklőket, a szabályokra nézve megteszi a felsőbb helyre feltérjezti a ne alán szükségesnek látszó változtatási indítványokat, s mind azt elintézi a mit a társulat javára czél szerűnek talál, egy szóval az intézetnek egész mivolta magoknak a részvényes tagoknak kezökben van és semmi tekintetben sem függ az igazgatóság vagy hivatalnokok önkényűtől.

A beállítás ezen fenn lerajzolt, eddigelő a maga nemében, legalább a magyar korona tartományában egyellen intézetbe, állapot és kor külömbég nélkül mindenki előtt társa van.

Senki sem áll, ki benne voti bizalmát, az illeték fizetési évek lefolyta után egészen elhagyatva. Duljak bár természeti csapások javait és vagyonát, **évenként** új segédletet nyújt neki a nyugdíj intézet; rabolják bár mindennemű szerencsétlenségek, vagy lelkiismeret nélküli emberek elulajdonát, csak néhány szavak kellene, s új gyámolitást nyer ismét a nyugdíj-intézetből; egy elgyengült, munka tehetlen öreg sem fog többé mások terbére lenni, mert az ő életének mindenik éve új gyümölcsöket termend környezői számára a közönséges Nyugdíj intézet által.

Szíves meghívást intéztünk azért ezennel minden emberekhez, gazdagok- és szegények-, nagyok- és kicsinyekhez egyaránt, a legalább october végéig terjedhető belépésre. **Oktober hó lefolyta után**, a rend fenntartása tekintetéből, a legjobb akarat mellett **sem lehet többé egy belépési nyilatkozatot is tekintetbe venni**.

A már beállottak pedig **sürgetőleg felszólítatnak, még talán hátra levő évi illetékeiket annyival hamarabb beszolgáltatni**, minthogy a gyűllő-év vége felé, az október hónapban a szerfelett összehalmozódó teendőket a nélkül is csak nehezen lehet elintézni, az olyan illetékeket pedig, a melyek október végéig bé nem fizetettek, az illető részvényesek kárára, személyre való tekintet nélkül, elmulasztottak gyanánt kell tekinteni és számitani, minthogy másként teljes lehetetlen volna az évi számolatokat ideje korán bezárnai, s a következő év január havával kiadandó nyugdíjakat a magok idejökben közbirrét tenni.

Az új beállások, valamint az illeték befizetéseket meg lehet, tetszés szerint, Brassóban a főintézetnél, a Lópiacson 33 szám alatt, s a kül-ügynököknél tenni.

A brassai közönséges nyugdíj-intézet Igazgatósága.

Külső ügynökségek:

Apáthinon Duna-Bácskában:	Bartl József ur.	Nyiregyháza, Magyarhonb.	Meisels Vilmos ur.
Alvinczen	Istvánffy János ur.	Nagy-Váradon Lucz-Gottier Jakab Lőrincz ur.	
Bécsben főügynökség:	Preidel Frigyes ur.	Nagybányán	Schuster József ur.
Beszterczen	Láni Ede ur.	Pécsen, Magyarhonban	Rehak Gusztáv ur.
Bilimben, Csehországban	Lázarsfeld S mon ur.	Pozsonban	Schaner F. ur.
Bikfalván	Böjthe József ur.	Prágában főügynökség:	Cseh, Morva-, és Szil-
Botfalván	Horváth Péter ur.	léz országokra	Kürznér testvér urak.
Borgó-Prundon	Tischler Antal ur.	Plojesten, Oláhbanban	Stiebler Ede ur.
B-tixben, Csehországban	Dietrich Ferecz ur.	Prázmáron	Gross Lőrincz ur.
Bukarestben	Frank András Ede ur.	Szegesvárt	Misselbacher Károly Fr. ur.
Buda-Pesten: főügynökség	Steinacker Sámuel ur.	Sepsi-Feldobolyon	Bariba Endre ur.
C-ernátfalun	Binder Lajos ur.	Sepsi-Szent-Györgyön	Roll Károly ur.
Csernoviczon, Bukovinában	Szočován János ur.	Sopronban: főügynökség	Zügn J. G. ur.
Décszen	Foith Gergely ur.	Szász-Kereszturon, egyszersmind Sz.-Erked,	
Debreczenben	Örvényi Vilmos ur.	Sz.-Buda, Sz. Dáya, Sz.-Kézdi, Mikló-	telke, Bene, Mese, és Rádors is kiba-
Duppán, Csehországban	Tichy A. C. ur.	tól	Schusztér Mihály ur.
Erzsébetvároson	Schmidt András ur.	Szász-Sebesen	Binder Frigyes ur.
Eszéken, Thótorszában	Krámer József ur.	Szászvároson	Leonhardt Frigyes József ur.
Fejérvárt	Megay C. M. ur.	Szász-Régenben	Aleczner József ur.
Feketehalmon Kueres György és Ziegler M. urak.		Szamosújváron	Piacistár Dávid ur.
Fiumében	Depoli I ur.	Schemniczen, Magyarország	Vozniakovszky N. ur.
Fogarásban	Leutschaft Károly ur.	Szent Agóthán, Szászhalom, Jakábszord, Ma-	garei, Mergonda, Ujváros, Rozsonda,
Fokásánon, Moldvában	Rómer Frigyes ur.	Lesses, Vadt és Vesszőre is kibató-	lag
Földváron	Alstädter János ur.		Maurer György ur.
Gáltón	Albrich Vilmos ur.	Szebenben	Zürner J. és Mathias urak.
Gyergyó-Szt.-Miklóson	Kristoffi Antal ur.	Szilágy-Somlyón	Ifj. Lázár János ur.
Halmágyon	Kosztá József ur.	Szerethen Bukovinában	Quirfeld Ede ur.
Haczfelden	Telbisz János ur.	Szegeden	Policzter Salamon ur.
Hermányon	Boltr z Mihály ur.	Székelly-Udvarhelyt	Beczás Manó ur.
Höltövényen	Foith János ur.	Szenteseen, Magyarh.	Weinmann Salamon ur.
Ilyefalván	Séra László ur.	Torockzón	Koronka Antal ur.
Jassyban	Stenner Gottlieb Ágoston ur.	Tordán	Scholtész Albert János ur.
Kassán	Petrich C. ur.	Tarn-Severinen, Oláhbanban	Bömchesz Ká-
K.-Vásárhelyt	Csiszár Mihály ur.	rolly János ur.	
Késmárkon, Magyarországon	Szopkó C.N. ur.	Ujgyeháza	Czameer József ur.
Kecskeméten	Reiner Adolf ur.	Ujfalun	Köpe János ur.
Kolozsvárt	Schell Mihály ur.	Vácron, Magyarhonban	Reiser Filp ur.
Krizbán	Fo-is Márton ur.	Veresmarion	Cloos János ur.
Krakón	Kolmer Károly ur.	Verespatakon, Magyarhonban	Stankay
Königéráczon, Csehországban:	Riedl A R ur.		
Kőhalmon	Nagelschmidt Ágoston ur.		
Magyaroson	Galter György ur.	Vidombákon	Türk György ur.
M.-Ujvárt	Grün Izrael ur.	Zalánban	Zaláni Séra Zsigmond ur.
M.-Vásárhelyt	Wittich József ur.	Zaleszczikon, Gácsországban:	Schildenfeldi
Medgyesen	Wachsmann Károly ur.	Schiller Leo ur.	
Mező-Berényen	Kirner Ede ur.	Zentán, Magyarhonban:	Wolfinger Adolf ur.
Migliczen, Morvában	Docopil Károly ur.		

(195)

Hirdetés.

(1-2)

Ördögkúton Zilablól 2 órajárányira van 24 szekér széna, továbbá 171 Kereszt roza és 67 kereszt tavaszbuza szalma eladó. Ugyan ott 10 darab marbára istálló tágas udvarral és jó itató kuttal, téli teleltetésre kiadó. Értekezhetni iránta személyesen vagy bérmentes levél által Zilabon tanár Baczó Gábornál tyukoloteza 276 szám.

(182)

(5-6)

Legujabb viszont több nyereménnyel összekötött

Nagy Pénzsorsjáték

melynél fogva **2 millió 450.000** pénzértékű
jegyek nyerhetők.

Hamburg sz. kir. várossa kormányától biztosítólág engedélyezve.

Egy eredeti sorsjegy ára **4** fnt oszt. ért.

" fél " " " **2** " " "

kétnegyed " " " **2** " " "

4 nyolczad " " " **2** " " "

20,200 nyeremények közt a főnyertes jegyek **200,000**,
100,000, **50,000**, **30,000**, **20,000**, **15,000**, **8-or: 10,000**, **2-er: 8000**, **8-or:**
4000, **2-er: 6000**, **4-er: 5000**, **8-or: 4000**, **31-er: 3000**, **50-er: 2000**,
6-or: 1500, **6-or: 1200**, **106-or: 1000**, **106-or: 500**, **106-or: 300**, **106-or:**
200 sat. nyerértékűek.

A húzás kezdete **september 24-kén** leend.

Ezen igen kedvelt eredeti sorsjegyek utáni tudakozódás következtében, mely a kormánytól nemcsak pártfogolva, hanem húzása annak felügyelete alatt történt, szükséges volt nemcsak a sorsjegyek számát, hanem a nyereményeket is jelentéknnyű szaporítani. — Az alóli széliesen kiterjedő, s ösmeretes kedvelt

„Isten áldása Cohnnal”

nevű üzlet osztálya alatt a múlt évben 2 ízben, még pedig július 25-én a legnagyobb sorsjegy 18-szor, ezen évben pedig a legnagyobb nyereménnyel 4-szer nyertek.

Külföldi megbízások a díjaknak bármely papírnemben vagy szabadjegyekben és értékből beküldése mellett, és titokba tartva kezeltetvén, az eredmény után a húzási lajstrom s a nyeremények alóli által hivatalosan pontosan elküldetnek.

Laz. Sams. Cohn, hamburgi bankár.

(193)

17/9

(1-12)

Kolozsvárt **Kozák Ede** fűszerkereskedésében mindig friss
minőségben kapható:

Az általános kedvelt s orvosilag sikerrel elismert

STEIER FÜNDV
mell-betegeknek.

Használati utasítással együtt egy üveg ára **87** kr., két üveg bepako-
lása **20** kr. oszt. ért.

KROMBHOLZ orvostudor

gyomor-liköre.

Ezen oly szerencsésen összeegyeztetett vegyület gyógyerejű növényekből készül és különösen az emésztő szervekre igen jó hatású, ajánlatos pedig tüdőves kisértőnek vadászaton, hegységi kirándulásokon és uton, és mint gyomormegelőítő igen jótékonyan foly be az egészségre. Egy üveg ára **52** kr., két üveg bepakolása **20** kr. o. é.

Engelhofer G. J.

gyógyerejű havasi növényekből készült

izom- és ideg-essenciaja.

Külső használatra csúszos arcz- és izfájdalmak, fejfájás, szédülés, fülzúgás, kesztesont-fájdalmak, tagok gyengesége, főleg nagy megerőltetés és nagy menet után, általános testgyengeség, oldalnyílás, aranyeres bántalmak ellen és különösen alkatrészek gyengülése ellen.

Az **izom- és ideg-essencia**, egy üveggel **1** ufrért, használati utasítással együtt, valódián egyedül kapható:

Kolozsvárt **KOZÁK EDE** fűszerkereskedésében.

Ugyiszintén a következők:

Dr. Calloud, **Gelesztaszetelek**, egy skatulya használati utasítással **30** kr.

Dr. Koch **Nővény-Bonbonja**, köhögés ellen, egy skatulya **40** kr.

Szeidlitz porok, egy skatulya **1** ft.

(183)

(3-3)

A szabadalmazott nyilvános kereskedelmi tanoda

megnyitása,

Kolozsvárt, október 1-én, 1863.

A növendékek főlvétele **september hó folytán** naponta
11-től 12 óráig, a hidutezában **307** sz. a. a Nemessányiféle ház
1-ső emeletében.

Az intézet szervezete a programból látható, a mely alólirt-
nál ingyen kapható.

Írásbeli megtalálásokra e tárgyban rögtön felel

Heymann Zsigmond, tanoda-igazgató.

(185)

(2-3)

BOLT VÁLTOZTATÁS!

Alólirtak tisztelettel tudatjuk a nagyérdemű t. cz. közönséggel, miszerint Schütz János ur piactéri 272. számú bázánál 10 évig folytatott szövet-kereskedésünket folyó év
september hó 6 dik napján áttettük

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

**Piaczsor, plebaniatér 166-dik számú b. WESSELENYI
FERENCZ ó nga háza alatti bolti helyiségbe.**

Kötelességünknek tartjuk a nagyérdemű t. cz. közönség tanusított eddigi bizalmát megköszönni. Egyszersmind kérjük, méltóztassanak azzal bennünket új helyiségünkben továbbra is megajándékozni.

Nem mulasztjuk megemlíteni, hogy a jelen őszi időszakra megkívántató

női és férfi divatkelmékinket

bel- és a külföld jobb gyáraiból a legujabb divat szerint bevásárolván, új kereskedésünk nagy választékosággal van ellátva, és mint eddig egy ezutánra is fő igyekeztünk a pontos, jutányos és kész szolgálat.

Itt helyben, valamint vidékről bármily sürgős megrendeléseket eddigi jutányos áraink és gyors szolgálatunk mellett pontosan teljesítettünk.

Melyek után a nagyérdemű t. cz. közönség tapasztalt szívessegebe ajánljuk magunkat

Merza Testvérek.

(166)

(5-5)

Bérbe kiadó bolt és szállások.

A két víz közt a malommal átellenes soron **26. számú** telken jövő szentmihály-napon kezdve következő kiadó szállások vannak:

1-ször. A földszinti soron elől egy szoba, mely boltnak is használható mellette egy oldalszoba, közből konyha, hátul két szoba, melyek egyike kamarának használtatott s használható.

2-ször. A telek háttérében egy nagy terem, mellette konyhánál használható előszoba, azon túl két szoba, melyek a használati kényelmére ki fogak újítatni.

Az 1-ső tétel alatti lakosztályból kiadható csak a két első szoba és konyha is.

Értekezhetni a „K. Közöny” szerkesztőségénél.

(178)

Hirdetmény.

(3-4)

Alólirt tisztelettel jelenti a t. cz. gazdaközönségnek, hogy megrendeléseket elvállal s pontosan teljesít bármilyen gazdasági eszközökre, ugymint szecskavágó 55, 65, 120 frtg, lőörre igazítva 5 fttal drágább e szíjj különszámítva. Hajtó gépegy egy lőörre 100 frt, két lőörre 130 frt. A két lovas gépegylyel cséplőgépet is lehet bajtani. Továbbá szőró és szelelő rosták, váltó ekék, Vidacs-féle ekék és Káhon-féle vetőgépek, a mivel mindenfélét lehet vetni, egy ember a nyakába akasztva 18-20 hold földet bevethet naponként. A megrendeléseket mennél hamarabb kérem beküldeni, s egy harmadrész foglalóval el átvá, hogy pontosan rendezkedhessek.

Kolozsvárt, september 1863.

Baris József, gépész.

(110)

17/9 1863.

(5-5)

Valódi
MOLL SEIDLITZ-PORA

mely a párisi múkiállításon arany-érmet nyert.

Középpontú raktára a „Gólyához” címzett gyógyszerár Bécshen, és egyedül az alább megnevezett raktárakban kapható.

Figyelmeztetés. Miután tapasztaltam, hogy az ugynevezett Seidlitz-por használati utmutatásokkal árutaték, melyek szóról szóra az enyim szerint utmutatva, a közönség csalódására, még saját névalírásomat is viselik, s ily módon azok külsőjeiről itélve saját gyártmányaimmal könnyen felcserélhetők lévén, bátor vagyok azért ezen hamisítások ellenbe óvást mindenkit azon megjegyzéssel figyelmeztetni, miszerint az ilyen szereknek megkülönböztetése végett, minden általam készített skatulya Seidlitz-por saját ózó bélyegemmel van ellátva, s minden egyes por-adagot magába foglaló fehér papírosan ezen esmerített-jegy „Moll Seidlitz-pora” (Moll's Seidlitz-Pulver) víznyomáson látható.

Ára egy bépecsételt eredeti skatulyának **1 ft 25 kr.** oszt. ért.

Használati utasítással minden nyelven.

E porok számtalan, rendkívüli esetben bebizonyított gyógyhatásuknál fogva minden eddig-
elő ismert házi gyógyszerek közt bizonyára a legelső helyre méltandók. A császári nagy bi-
rodalom minden részéből hozzáuk belüldött több ezernyi halálat részletes biz nytványul szol-
gál, hogy azok rögzött dugulás, emésztetlenség és gyomorégés, továbbá görcsök, vesebeteg-
ség, idegbaj, szivdobogás, ideges főfájás, vértörődés, köszvényeszerű tagfájdalom, s végül
hysteria, hypochondria, tartós hanyási inger stb. eseteiben a legjobb eredményt használtaták,
s a legártalmasabb gyógyeredményt vitat ki Ezen, már nagy csomaggá női levelezés számtalan
bizonyítványait tartalmazza azon szenvedőknek, a kik gyakran, miután az allopathia és vizgyógy-
módot hasznaltak, ezen egyszerű házi szerhez folyamodtak és egészségüket egyszerre
és állandóan visszanyerték. Ezen elismerési iratokban a nép majd minden osztálya u. m. tanítók,
kereskedők, közművesek, mű észek, mezői gazdák, tanárok, hivatalnokok, katonák, sőt gyógy-
szerészek és orvosok is, valamint több oly mindkét nemből való egyének képviselve, a kiknél
azelőtt a leghíresebb gyógyforrások a legkisebb könnyebbülést se idézték elő és a kik csupán a
valódi Seidlitz Porok rendszeres használata által lettek tökéletesen egészségesek.

Valódi minőségben kapható csupán csak

Kolozsvárt: **RITTER Tr. özevegye** gyógyosz. Továbbá Beszterczén: Szon-
got György. Brassóban: Jekelius F. Déván: Büchler A. M.-Vásárhelyt: Bucher M. és
Burdats. N.-Bányán: Harcssek. Nagy-Károlyban: Schöberl. Nagy-Szebenben:
Müller gyógyoszerész. N. Váradon: Jánky Antal. Segesvárt: Misselbacher. Szászse-
besen: Binder F. gyógyosz. Szent-Ágothán: Knall K. gyógyoszerész. Szerdahelyt:
Schimert F. gyógyoszerész. Zalatnán: Mégay G. A. gyógyosz. Zilahon: Harmath S. F.
A fennebbi czegeknél létezik még ezeken kívül a

norvégiai hegyekről való
valódi

DORSCH-MÁJHALZSIROLAJ

raktára is.

Ára egy nagyobb üvegnek **1 ft. 80 kr.** egy kisebbnek **1 ft. o. é.**

Az üvegek el vannak látva vdmákkal és kimerítő használati utasítással.

Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és czinkupak-
kal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatályosabb májhalzsir faj a dorsch-
halnak legodonosabb egybegyűjtése és kiválogatása által van megnyerve, és egyáltalán
semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben lévő
folyadék egészen épen és azon állapotban van, mint az köz-
vetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-májhalzsirrolaj Euro-
pának minden orvosi tekintélye által mint legjelesbb gyógyoszer a meli- és tüdőbajok-
ban, scrophulus és rachitis, köszvény és csúz, idült borkiütés,
szemgyuladás, ideg- és több más bajokban legsikeresebben alkalmaztatik.

MOLL A. gyógyoszerész Bécshen,
„zum Storch”, Tuchlauben.